

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

**Δ.Π.Μ.Σ. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕ ΤΗΝ
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ CAMELS ΚΑΙ STRESS TEST
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ**

ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

Χριστόπουλος Απόστολος
Διδάκτωρ Οικονομικών Επιστημών
Ε.Κ.Π.Α.

ΑΘΗΝΑ 2013

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή κύριο Χριστόπουλο Απόστολο, για την πολύτιμη βοήθειά του, τους φίλους μου, και ειδικότερα τους Γιώργο και Κοσμά, και την οικογένειά μου που με βοήθησαν τόσο ψυχολογικά όσο και πρακτικά κατά την διάρκεια του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών.

Abstract

The global financial system has been going through a remarkable crisis over the last few years, the worst one ever after that of 1929. It was first spotted within the American subprime mortgages market and fast spread over other financial markets and the universal economy in general, affecting as well the economy of European countries. Unavoidably, the Greek economy and banks couldn't be left unaffected by this crisis.

Even though the Greek banks were in compliance with the international regulatory framework (Basel III), due to the crisis and its impact on them it was made clear that there ought to be stricter operating rules, assessment methods and stress tests for the banks aiming to predict on time and respond immediately to the imminent underlying dangers.

In this paper, a close evaluation of *Attica bank* is initially being attempted, using the CAMELS method to inspect its progress between the years 2007 and 2012. Moreover, basic stress tests are used to evaluate the dangers that the bank may encounter due to fluctuations in economic conditions.

In the first chapter a thorough description of how the economic crisis was spread from the USA to Europe, and especially Greece, is being presented. Moreover, we review the way the Greek banking system was affected. In the second and third chapters *Attica bank* is inspected and rated according to CAMELS methodology as well as particular stress tests. In conclusion, in the fourth chapter the evaluation results are presented and a reference to the current issues of the Greek banking system is being made.

Πρόλογος

Το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα διέρχεται μια σημαντική κρίση τα τελευταία χρόνια, την χειρότερη μετά την κρίση του 1929. Η κρίση αυτή εκδηλώθηκε αρχικά στην αμερικάνικη αγορά στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης και εξαπλώθηκε γρήγορα στις χρηματοπιστωτικές αγορές και γενικότερα στην παγκόσμια οικονομία, επηρεάζοντας σημαντικά την οικονομία των ευρωπαϊκών χωρών.

Η ελληνική οικονομία και δη οι ελληνικές τράπεζες, δεν έμειναν ανεπηρέαστες από αυτή την κρίση. Συγκεκριμένα, οι τράπεζες καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα περιβάλλον με σημαντικές προκλήσεις, όπως η περαιτέρω μείωση των ρυθμών ανάπτυξης, η αύξηση των δανείων σε καθυστέρηση και οι γενικότερες δυσκολίες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Παρόλο που οι ελληνικές τράπεζες τηρούσαν τους απαραίτητους κανόνες του ρυθμιστικού κειμένου της Βασιλείας για την αντιμετώπιση των διαφόρων κινδύνων, λόγω της κρίσης και του γεγονότος ότι οι ελληνικές τράπεζες επηρεάστηκαν σημαντικά, έγινε σαφές ότι θα πρέπει να υπάρξουν αυστηρότεροι κανόνες λειτουργίας, αυστηρότεροι τρόποι αξιολόγησης και αυστηρότερα stress tests για τις τράπεζες, με σκοπό την έγκαιρη πρόβλεψη και άμεση αντιμετώπιση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία γίνεται, αρχικά, αξιολόγηση της Τράπεζας Αττικής μέσω της μεθοδολογίας CAMELS για την πορεία της κατά τα έτη από το 2007 έως και το 2012, και στην συνέχεια μέσω βασικών stress tests, γίνεται αξιολόγηση των κινδύνων που μπορεί να αντιμετωπίσει η τράπεζα λόγω της μεταβολής συγκεκριμένων οικονομικών συνθηκών.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται αρχικά η διάδοση της οικονομικής κρίσης από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη και ειδικότερα στην Ελλάδα, καθώς και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και το πώς αυτό επηρεάστηκε.

Στο δεύτερο κεφάλαιο μελετάται και αξιολογείται η Τράπεζα Αττικής με την μεθοδολογία CAMELS.

Στο τρίτο κεφάλαιο αξιολογείται η Τράπεζα Αττικής με βάση συγκεκριμένα Stress Tests.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και γίνεται αναφορά στις τρέχουσες εξελίξεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 : Οικονομική κρίση και τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα

- 1.1 : Οι κρίσεις και τα διαφορετικά ήδη τους διαχρονικά
- 1.2 : Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007
- 1.3 : Η χρηματοπιστωτική κρίση στην Ελλάδα
- 1.4 : Ρυθμιστικές αρχές τραπεζικού τομέα και το σύμφωνο της Βασιλείας
- 1.5 : Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα

Κεφάλαιο 2 : Τράπεζα Αττικής. Βασικοί Οικονομικοί Δείκτες

- 2.1 : Ιστορικά Στοιχεία
- 2.2 : Μεθοδολογία αξιολόγησης CAMELS
 - 2.2.1 : Κεφαλαιακή επάρκεια (capital adequacy)
 - 2.2.2 : Ποιότητα στοιχείων ενεργητικού (Asset quality)
 - 2.2.3 : Διοίκηση – Διαχείριση (Management)
 - 2.2.4 : Κερδοφορία (Earnings)
 - 2.2.5 : Ρευστότητα (Liquidity)
 - 2.2.6 : Ευαισθησία στους κινδύνους της αγοράς (Sensitivity to market risk)
- 2.3 : Αξιολόγηση Τράπεζας Αττικής
 - 2.3.1 : Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας
 - 2.3.2 : Δείκτης Ποιότητας στοιχείων Ενεργητικού
 - 2.3.3 : Δείκτης Διοίκησης και Διαχείρισης
 - 2.3.4 : Δείκτης Κερδοφορίας

2.3.5 : Δείκτης Ρευστότητας

2.3.6 : Δείκτης Ευαισθησίας στον Κίνδυνο Αγοράς

2.4 : Βαθμολόγηση Τράπεζας

2.4.1 : Στάθμιση των δεικτών

2.4.2 : Συνολική βαθμολογία ανά έτος

Κεφάλαιο 3 : Stress Tests

3.1 : Εισαγωγή στα Stress Tests

3.2 : Πιστωτικός Κίνδυνος

3.2.1 : Stress Tests Πιστωτικού Κινδύνου

3.3 : Κίνδυνος Ρευστότητας

3.3.1 : Stress Test Κινδύνου Ρευστότητας

3.4 : Κίνδυνος Επιτοκίου

3.4.1 : Stress Test κινδύνου επιτοκίου

Κεφάλαιο 4 : Συμπεράσματα και τρέχουσες εξελίξεις

Κεφάλαιο 5 : Βιβλιογραφία

Κεφάλαιο 1 : Οικονομική κρίση και τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα

1.1 Οι κρίσεις και τα διαφορετικά ήδη τους διαχρονικά

Οι κρίσεις, ως στοιχείο του καπιταλισμού, αποτελούν μια διακοπή στην λειτουργία του. Μέσω της ολοκλήρωσης των οικονομιών, η κρίση μιας χώρας μεταδίδεται ταχύτατα στις γειτονικές οικονομίες, εφόσον αυτές διαθέτουν έντονες οικονομικές διασυνδέσεις με την χώρα που πλήττεται πρώτη. Έχοντας ως κριτήριο τα αίτια των κρίσεων μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη κρίσεων (Kaminski & Reinhart, 1999) :

Οι αιτίες του πρώτου είδους κρίσεων εντοπίζονται στην δημοσιονομική και την νομισματική πολιτική των χωρών, όπως για παράδειγμα οι κρίσεις στις χώρες της Λατινικής Αμερικής κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970.

Το δεύτερο είδος κρίσεων οφείλεται κυρίως σε αντικυκλικές πολιτικές ανεπτυγμένων οικονομιών. Σε αυτές ανήκει η κρίση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος στις αρχές της δεκαετίας του 1990, καθώς και οι αυτοεκπληρούμενες κρίσεις που οφείλονται κυρίως σε φήμες και πανικό που αναπτύσσεται στις τάξεις των επενδυτών χωρίς να υπάρχει ουσιαστικό πρόβλημα στην πραγματική οικονομία.

Τέλος, το τρίτο είδος κρίσεων οφείλεται στον ηθικό κίνδυνο, την ασύμμετρη πληροφόρηση καθώς και στην υπέρμετρη αύξηση του διεθνούς δανεισμού και στις τοποθετήσεις σε περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να χαρακτηριστούν ως «φούσκες» . Τέτοιες ήταν οι κρίσεις του Μεξικού το 1994, και η κρίση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας, το 1997.

1.2 Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007

Η κρίση του 2007 είναι η μεγαλύτερη χρηματοοικονομική κρίση που έπληξε την παγκόσμια οικονομία μεταπολεμικά. Εκδηλώθηκε ως κρίση εμπιστοσύνης μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία μεταδόθηκε στις διατραπεζικές αγορές προκαλώντας πρόβλημα ρευστότητας. Σε αντίθεση με προηγούμενες κρίσεις που εκδηλώθηκαν σε μεμονωμένες χώρες και μεταδόθηκαν σε περιορισμένο αριθμό χωρών, η κρίση του 2008-2009, ξεκίνησε από τις ανεπτυγμένες οικονομίες και μεταδόθηκε με μεγάλη ταχύτητα στον υπόλοιπο κόσμο. Πιο συγκεκριμένα, η κρίση ξεκίνησε από το χρηματοπιστωτικό τομέα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, μετατράπηκε σε διεθνή κρίση των κεφαλαιαγορών και κατέληξε σε παγκόσμια οικονομική ύφεση, καθώς λόγω της παγκοσμιοποίησης, οι διεθνείς αλληλεξαρτήσεις των χρηματοπιστωτικών αγορών είναι μεγάλες.

Πιο συγκεκριμένα, η κρίση ξεκίνησε με την κατάρρευση της αγοράς στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου των Η.Π.Α. Έως τις αρχές του 2007, η παγκόσμια οικονομία λειτουργούσε σε ένα περιβάλλον μεγάλης αισιοδοξίας. Σε τέτοιες συνθήκες αισιοδοξίας και εφησυχασμού, οι υπερβολές φαίνονταν φυσιολογικές, τα ρίσκα που αναλαμβάνονταν από τον χρηματοοικονομικό τομέα ήταν μεγάλα, αλλά η αντίληψη για τα ρίσκα αυτά ήταν σχεδόν ανύπαρκτη, ενώ ο έλεγχος των αρχών ήταν ελάχιστος. Η κρίση στην αγορά των στεγαστικών δανείων έφερε στην επιφάνεια τις πρώτες ανησυχίες για το αν η προηγούμενη περίοδος ανάπτυξης βασιζόταν σε ισχυρά θεμέλια και αν υπήρχαν προβλήματα σε τμήματα της χρηματοοικονομικής αγοράς που δεν είχαν ανακαλυφθεί. Η αισιοδοξία ήταν τόσο μεγάλη, που ακόμα και ένα χρόνο μετά το ξέσπασμα της κρίσης, λίγοι είχαν πλήρως αντιληφθεί την κρισιμότητα της κατάστασης, και για τον λόγο αυτό αποφάσισαν στις Η.Π.Α. τον Σεπτέμβριο του 2008 να αφήσουν την επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers να χρεοκοπήσει. Η εσπευσμένη διάσωση της πολυεθνικής ασφαλιστικής εταιρίας AIG την επόμενη μέρα δείχνει το μέγεθος της έκπληξης που ακολούθησε την απόφαση για την μη διάσωση της επενδυτικής τράπεζας. (Χαρδούβελης , 2011)

Η επιστημονική κοινότητα και οι εποπτικές αρχές αιφνιδιάστηκαν από το ξέσπασμα και το μέγεθος της κρίσης. Μάλιστα, οι κεντρικές τράπεζες είχαν τότε επικεντρωθεί στην δραστηριότητα των αμοιβαίων κεφαλαίων υψηλού ρίσκου (hedge funds), τα οποία δεν ήταν τα μόνα υπεύθυνα για την κρίση, παραβλέποντας τη συμπεριφορά των επενδυτικών τραπεζών, όπως εύκολα διαπιστώνεται από τις προ της κρίσης εκθέσεις τους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Οι προειδοποιήσεις για την επερχόμενη κρίση, για τις αδυναμίες του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού συστήματος και για τους κινδύνους που εγκυμονούσαν ήταν ελάχιστες. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι στην δημιουργία της κρίσης καταλυτικό ρόλο έπαιξαν οι εξής χρηματοοικονομικοί παράγοντες :

- Η ραγδαία αύξηση των δανείων χαμηλής εξασφάλισης, που συνέβαλλαν στην αύξηση των τιμών των κατοικιών
- Οι νέες μορφές τιτλοποιήσεων , με πολύπλοκους δομημένους τίτλους, στους οποίους οι οίκοι αξιολόγησης παρείχαν υψηλές βαθμολογήσεις. Ιδιαίτερα οι επενδυτικές τράπεζες, αυτές που δημιουργούσαν τις τιτλοποιήσεις ήταν εκείνες που διατηρούσαν το κομμάτι με το μεγαλύτερο ρίσκο απωλειών αλλά και την υψηλότερη αναμενόμενη απόδοση
- Η ενδογενής γένεση ρίσκων από τον συνδυασμό επιμέρους αρνητικών παραγόντων. Ο συστημικός κίνδυνος που εμφανίστηκε στην κρίση ανέδειξε ότι η προηγούμενη επιμονή των εποπτικών αρχών στον περιορισμό του κινδύνου ανά τράπεζα ή χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή ανά χρηματοοικονομικό προϊόν είναι ανεπαρκής
- Η νέα κερδοσκοπική νοοτροπία στον τραπεζικό τομέα. Οι αμοιβές των στελεχών σε όλες τις βαθμίδες συνδέονταν με τα βραχυχρόνια έσοδα,

χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος, ούτε οι μακροχρόνιες επιδόσεις

- Σημαντικό μερίδιο ευθύνης φέρουν οι εταιρίες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, οι οποίες, ελλείψει ιστορικής πληροφόρησης, βαθμολογούσαν τα νέα και πολυσύνθετα παράγωγα προϊόντα εξομοιώνοντας τα με τα κρατικά ομόλογα υψηλής διαβάθμισης, με συνέπεια οι επενδυτές να υποεκτιμούν τον κίνδυνο (Τράπεζα της Ελλάδας 2009). Οι οίκοι αξιολόγησης κατηγορήθηκαν για ανεπάρκεια και για μεροληψία, αφού οι εκδότες των τίτλων ήταν αυτοί που πλήρωναν για την αξιολόγηση. Οι οίκοι αυτοί άργησαν να καταλάβουν το μέγεθος του προβλήματος, προφανώς επηρεαζόμενοι από την κερδοφορία που έφεραν οι αξιολογήσεις των τιτλοποιήσεων
- Η υψηλή μόχλευση, που συνεπάγεται λίγα ίδια κεφάλαια και υψηλό δανεισμό σε σχέση με το ενεργητικό ενός χρηματοοικονομικού ιδρύματος. Μάλιστα, ο δανεισμός που χρηματοδοτούσε τις επενδύσεις την εποχή εκείνη ήταν κυρίως βραχυχρόνιος. Έτσι, όταν οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων στα οποία είχαν επενδύσει οι επενδυτικές τράπεζες άρχισαν να πέφτουν και οι αγορές αντιλήφθηκαν την κεφαλαιακή απώλεια των δανεισμένων επενδυτικών τραπεζών, τότε αρνήθηκαν την ανανέωση της βραχυχρόνιας χρηματοδότησης, αναγκάζοντας έτσι τις επενδυτικές τράπεζες να προβαίνουν σε περαιτέρω πωλήσεις άλλων υγιών περιουσιακών στοιχείων, οι οποίες με την σειρά τους πίεζαν τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων ακόμα περισσότερο προς τα κάτω. Η απομόχλευση, δηλαδή η άρνηση στην ουσία νέου δανεισμού στα χρηματοοικονομικά ιδρύματα που επένδυαν για ίδιο λογαριασμό με δανεικά κεφάλαια, έπαιξε βασικό ρόλο στην επέκταση της κρίσης. Η απομόχλευση οδήγησε στην συνέχεια και στο πέρασμα της χρηματοοικονομικής κρίσης στην πραγματική οικονομία (Χαρδούβελης, 2011)

1.3 Η χρηματοπιστωτική κρίση στην Ελλάδα

Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις οδηγούν σε απότομη οικονομική ύφεση, χαμηλά δημόσια έσοδα, διευρύνουν τα δημόσια ελλείμματα, και τα υψηλά επίπεδα χρέους ωθώντας πολλές κυβερνήσεις στην πτώχευση. Όμως, όταν αρχίζει η ανάκαμψη από μια παγκόσμια οικονομική κρίση, παραμένει η ύφεση και συχνά έρχεται και ένα δεύτερο κύμα κρίσης, που δεν είναι άλλο από την κρίση χρέους. Αυτό συνέβη και στην ελληνική περίπτωση.

Η συνεχιζόμενη κρίση έχει πλήξει σοβαρά τις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των όρων και το βαθμό στον οποίο η χώρα έχει πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Οι αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας λειτουργούν ως ένα μέτρο πρόβλεψης της πιθανότητας μιας χώρας να πτωχεύσει. Επομένως, οι χώρες με τις χαμηλότερες βαθμολογίες είναι αυτές που δεν είναι σε θέση να δανειστούν από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές και εξαρτώνται από την παροχή δανείων από διεθνείς οργανισμούς ή από άλλες κυβερνήσεις. Η Reinhart (2001) εξέτασε τη σχέση μεταξύ των κρίσεων και των αλλαγών στις αξιολογήσεις και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι κρατικές αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας συστηματικά αποτυγχάνουν να προβλέψουν τραπεζικές και νομισματικές κρίσεις.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει σήμερα μια σφοδρή κρίση, η οποία ξεκίνησε με αφορμή την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, αλλά σύντομα εξελίχθηκε σε κρίση χρέους. Αρχικά, υπήρχαν προσδοκίες ότι η ελληνική οικονομία δεν θα είχε σοβαρές επιπτώσεις από την παγκόσμια κρίση, αφού οι ελληνικές τράπεζες δεν ήταν εκτεθειμένες σε δομημένα προϊόντα, λόγω του γεγονότος ότι δεν συμμετείχαν στην αγορά των τοξικών ομολόγων (Γκόγκας, 2008). Αυτές οι ελπίδες διαψεύστηκαν όταν η ευρωπαϊκή διατραπεζική αγορά αντιμετώπισε προβλήματα ρευστότητας, τα οποία φανέρωσαν τις δομικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Ειδικότερα, έγιναν εμφανείς οι επιπτώσεις της έλλειψης ενός κατάλληλα διαμορφωμένου ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου. Το άμεσο αποτέλεσμα της κρίσης είναι η έλλειψη ρευστότητας και η συνεπακόλουθη αύξηση των επιτοκίων. Πλέον, πλήττεται το σύνολο της πραγματικής ελληνικής οικονομίας, αφού η ανεργία, ο πληθωρισμός αλλά και η μείωση της κατανάλωσης συνεχώς επιδεινώνονται.

1.4 Ρυθμιστικές αρχές τραπεζικού τομέα και το σύμφωνο της Βασιλείας

Η τρέχουσα κατάσταση θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί ή έστω περιοριστεί, αν οι ελληνικές αρχές ασκούσαν τα τελευταία χρόνια μια αυστηρότερη δημοσιονομική πολιτική με στόχο την μείωση των ελλειμμάτων. Επιπλέον, θα έπρεπε να υπάρχει ένα αυστηρότερο πλαίσιο λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, για την καλύτερη διαχείριση των προβλημάτων ρευστότητας, καθώς η σημασία των τραπεζών στην οικονομία μιας χώρας είναι μεγάλη.

Για την εποπτεία και ρύθμιση της λειτουργίας των τραπεζών είναι δύσκολο να παρθούν άμεσα μέτρα λόγω του γεγονότος ότι οι πληροφορίες που αφορούν το χαρτοφυλάκιο των τραπεζών έχουν ιδιωτικό χαρακτήρα και η επιβολή προστίμου για διακράτηση από τις τράπεζες στοιχείων υψηλού κινδύνου είναι ανέφικτη. Για αυτό τον λόγο λαμβάνονται μόνο έμμεσα μέτρα εκ μέρους του κράτους. Πιο συγκεκριμένα :

- Καθιερώνονται και επιβάλλονται κανόνες για την επιλογή των στοιχείων των τραπεζικών χαρτοφυλακίων, οι οποίοι περιλαμβάνουν ανώτατο επιτρεπτό βαθμό συγκέντρωσης συγκεκριμένων τύπων δανείων,

περιορισμούς στους τύπους και τα είδη των επενδύσεων που επιτρέπεται να τοποθετούν οι τράπεζες τα κεφάλαιά τους κ.α.

- Δημιουργούνται πρότυπα για την κεφαλαιοποίηση και την ρευστότητα των τραπεζών και προβλέπονται τρόποι επιβολής τους και συμμόρφωσής τους σε αυτά.
- Οι εκάστοτε ρυθμιστικές αρχές ή το κράτος παίζουν τον ρόλο των δανειστών σε περίπτωση μιας τραπεζικής χρεοκοπίας, δηλαδή αποκτούν τον έλεγχο των στοιχείων της τράπεζας.

Το περισσότερο γνωστό ρυθμιστικό κείμενο για τις τράπεζες είναι το κείμενο της επιτροπής της Βασιλείας.

Η επιτροπή της βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία (BCBS) συστήθηκε το 1974 από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών – μελών της ομάδας των G10 και συνεδριάζει τέσσερις φορές τον χρόνο. Μέλη της είναι εκπρόσωποι κεντρικών τραπεζών και άλλων τραπεζικών εποπτικών αρχών από τα ακόλουθα κράτη : ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Καναδάς, Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Ελβετία, Σουηδία, Βέλγιο και Λουξεμβούργο. Η επιτροπή δεν αποτελεί μια υπερεθνική εποπτική αρχή αλλά ένα forum χωρίς νομική εξουσία, το οποίο λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, η οποία εδρεύει στην πόλη της Βασιλείας στην Ελβετία. Τα συμπεράσματά της δεν έχουν νομική ισχύ αλλά αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών κατευθύνσεων και βέλτιστων πρακτικών. Το πρώτο κανονιστικό πλαίσιο, Βασιλεία I, που εκδόθηκε έδινε έμφαση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις και εστιάστηκε στους κινδύνους που έχει μια τράπεζα από την πιθανότητα αθέτησης του δανειολήπτη. Αφορούσε κυρίως το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που θα έπρεπε να έχει μια τράπεζα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο του δανειακού της χαρτοφυλακίου, το οποίο ορίστηκε στο 8%. Με την επιβολή ενός ελάχιστου ενιαίου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας το Σύμφωνο της Βασιλείας εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα.

Όμως, αν και η Βασιλεία έθεσε αυστηρούς κανόνες, οι οποίοι σύστηνε να ακολουθούνται από όλα τα μέλη της, εντούτοις, την δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν νέες αιτίες που οδήγησαν σε πτώχευση αρκετές τράπεζες. Οι αιτίες αυτές συνδέονταν με την εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών, δηλαδή τις διαδικασίες που ακολουθούσαν στη λήψη αποφάσεων. Έτσι, το νέο κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II έπρεπε να καλύψει και αυτόν τον κίνδυνο, ο οποίος ονομάστηκε λειτουργικός κίνδυνος. Μαζί με την ενσωμάτωση του λειτουργικού κινδύνου έγινε και μια προσπάθεια βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των τραπεζών ως προς τις υποχρεώσεις της κεφαλαιακής τους επάρκειας, δημιουργώντας έτσι κίνητρα για την χρηματοδότηση υγιών δανειοληπτών και τιμωρώντας τις τράπεζες που επέλεγαν να διευρύνουν τον όγκο εργασιών τους χορηγώντας δάνεια σε λιγότερο φερέγγυους δανειολήπτες. Το Σύμφωνο της Βασιλείας II, εκδόθηκε το 1999, όμως οι τρέχουσες πρακτικές της τραπεζικής αγοράς οδήγησαν σε διαβουλεύσεις για την τροποποίησή του με αποτέλεσμα το 2001 να εκδοθεί και νέο έγγραφο με αναθεωρημένες προτάσεις, με προβλεπόμενο χρόνο εφαρμογής το 2004. Αναφορικά με τα κράτη – μέλη της

ευρωζώνης, για να ενσωματώσουν τις οδηγίες της Βασιλείας, θα πρέπει προηγουμένως αυτές να γίνουν αποδεκτές από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία με την σειρά της εξέδωσε κείμενο προς σχολιασμό, το οποίο στην πραγματικότητα ήταν στην ίδια γραμμή με τις προτάσεις του αναθεωρημένου κειμένου της Βασιλείας. Έτσι, τον Ιούνιο του 2004 εκδόθηκε το αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας, Βασιλεία II, το οποίο βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες :

- Πυλώνας I : Καθορίζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου αντισυμβαλλομένου, του κινδύνου αγοράς και του λειτουργικού κινδύνου.
- Πυλώνας II : Καθορίζεται αρχικά ποιος είναι ο σκοπός της σχεδιαζόμενης διαδικασίας που ακολουθείται από τις εποπτικές αρχές αναφορικά με την αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και ακολούθως θεσπίζονται οι γενικές κατευθύνσεις που διέπουν τη σχεδιαζόμενη διαδικασία.
- Πυλώνας III : Ενισχύει την πειθαρχία της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων που συνδέονται με την κεφαλαιακή επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνει και τον τρόπο που τους διαχειρίζεται η τράπεζα. Άλλα από αυτά τα στοιχεία οφείλουν να δημοσιοποιούνται σε τριμηνιαία βάση και άλλα σε εξαμηνιαία ή ετήσια βάση.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι οι τρεις πυλώνες του νέου συμφώνου λειτουργούν συμπληρωματικά και αλληλοενισχυόμενα και πρέπει να εφαρμόζονται συνολικά, διαφορετικά η εποπτεία δεν μπορεί να επιτύχει τους στόχους της. Η αποτελεσματικότητα του πρώτου πυλώνα εξαρτάται από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να παρακολουθούν και να ελέγχουν τη σωστή λειτουργία τους μέσω των διαδικασιών που προβλέπονται στον δεύτερο πυλώνα. Ο τρίτος πυλώνας αφενός διασφαλίζει και αφετέρου παρέχει κίνητρα στις τράπεζες. Μέσω της υποχρέωσης να γνωστοποιούν αναλυτικά στοιχεία για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, οι τράπεζες, στην προσπάθειά τους να παρουσιάσουν όσο το δυνατόν καλύτερη και ασφαλέστερη εικόνα προς κάθε ενδιαφερόμενο, προχωρούν στην βελτίωση των διαδικασιών αναφορικά με την διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν και την αποτελεσματικότητά τους.

Στην προσπάθεια να ανταποκριθεί στην πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση, το 2008, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία παρουσίασε το αναθεωρημένο πλαίσιο κανόνων και οδηγιών για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα κείμενα διαβούλευσης, οι συστάσεις και οι κανόνες που εξεδόθησαν από τον Ιούλιο του 2009 και μετά αποτελούν την Βασιλεία III. Πρόκειται για βελτίωση και συμπλήρωση της Βασιλείας II και όχι για μια νέα συμφωνία. Η επιτροπή μελέτησε τα προβλήματα που οδήγησαν στην κρίση και με το νέο σύμφωνο πρότεινε την ενδυνάμωση των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας σε παγκόσμιο επίπεδο με στόχο την τόνωση των τραπεζών και την ενίσχυση της διαφάνειας στον τραπεζικό τομέα. Οι αλλαγές αυτές κινούνται προληπτικά σε δύο επίπεδα : σε μικροοικονομικό και σε μακροοικονομικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα,

αποβλέπουν αφενός στην ενδυνάμωση της κάθε τράπεζας ξεχωριστά, ώστε να μπορούν να ξεπερνούν τα προβλήματα που οφείλονται σε περιόδους αρνητικών εξελίξεων, και αφετέρου στην αντιμετώπιση συστημικών κινδύνων. Η νέα αυτή συμφωνία τριπλασιάζει τα κεφαλαιουχικά αποθέματα τα οποία θα πρέπει να διατηρούν οι τράπεζες. Δηλαδή η επιτροπή εισηγείται ένα σύνολο μέτρων το οποίο θα δώσει στον τραπεζικό τομέα τη δυνατότητα να απορροφά πιο αποτελεσματικά ενδεχόμενες οικονομικές αναταραχές που θα ανακύπτουν από δυσλειτουργίες στο χρηματοπιστωτικό και οικονομικό σύστημα, αποτρέποντας έτσι τη διάχυση αυτών στην πραγματική οικονομία.

Συμπερασματικά, η Βασιλεία III αποτελεί ένα σύνολο σύγχρονων κανόνων που σκοπό έχουν την ενδυνάμωση του ρυθμιστικού πλαισίου λειτουργίας των τραπεζών, ώστε να παρακολουθείται και να επιβλέπεται αποτελεσματικά το τραπεζικό σύστημα, κυρίως ως προς τους κινδύνους που αναλαμβάνει και που ενδέχεται να αντιμετωπίσει. Πιο συγκεκριμένα, βάσει της Βασιλείας III :

- Αυξάνονται τα επίπεδα συνέπειας και διαφάνειας αναφορικά με την κεφαλαιακή διάρθρωση.
- Ενδυναμώνεται το πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας από πλευράς κάλυψης κινδύνων.
- Εισάγεται απλοποιημένος δείκτης κεφαλαιακής εξάρτησης, ο οποίος θα λειτουργεί συμπληρωματικά του υφιστάμενου πλαισίου της Βασιλείας II.
- Εισάγεται νέα σειρά μέτρων ενίσχυσης της διακράτησης κεφαλαίων για αντιμετώπιση μελλοντικών δυσμενών συνθηκών.
- Εισάγεται πρότυπο ελάχιστης ρευστότητας.
- Σε περίπτωση που υπάρχει σημαντική οικονομική ανάπτυξη, οι τράπεζες θα πρέπει να παρακρατούν υψηλότερο αποθεματικό από ότι συνήθως, ώστε να καλύπτουν ή να ενισχύουν τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας σε περιόδους ύφεσης ή κρίσης.

Στην χώρα μας, η λειτουργία των τραπεζών συμμορφώνεται με τις υποδείξεις των συμφώνων της Βασιλείας. Παρά την συμμόρφωσή τους και παρά το γεγονός ότι δεν ήταν εκτεθειμένες σε παράγωγα προϊόντα υψηλού ρίσκου, επηρεάστηκαν και επηρεάζονται από την κρίση λόγω της αύξησης του κόστους χρηματοδότησής τους. Η βασική πηγή δανεισμού των ελληνικών τραπεζών ήταν και συνεχίζει να είναι οι καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, το κόστος δανεισμού των τραπεζών έχει αυξηθεί.

Στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν σαφώς περιορισμένες σε σχέση με εκείνες που επήλθαν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους :

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους τοξικά ομόλογα, των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό και συνεπώς δεν κατέγραψαν ζημιές από τέτοια ομόλογα.
- Οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια, και συνεπώς είναι θωρακισμένες απέναντι στους κινδύνους που ανέκυψαν με αποτέλεσμα να είναι ασφαλείς οι καταθέτες τους. (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2010)

Όμως, αν και η παγκόσμια οικονομία έδειξε τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης στα πρώτα τρίμηνα του 2010, η ελληνική αγορά πλήττεται ακόμα από αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, αύξηση των επιτοκίων δανεισμού και πτώση της οικονομικής δραστηριότητας, τα οποία οδήγησαν το ελληνικό κράτος στην ένταξή του στο μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον, οι ελληνικές τράπεζες δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστες. Συγκεκριμένα, οι τράπεζες καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα περιβάλλον με σημαντικές προκλήσεις, όπως η περαιτέρω μείωση των ρυθμών ανάπτυξης, το ενδεχόμενο αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων και οι δυσκολίες στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Το μεγαλύτερο πλήγμα για την ομαλή λειτουργία των τραπεζών σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον ήταν ο αποκλεισμός τους από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Η οριστική διακοπή παροχής ρευστότητας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οδηγεί σε έντονο ανταγωνισμό για την προσέλκυση πελατειακών καταθέσεων. Η πλειονότητα των προϊόντων του παθητικού των ελληνικών τραπεζών (υπόλοιπα λογαριασμών, προθεσμιακές καταθέσεις, γeros και διατραπεζικός δανεισμός) επηρεάζεται δυσμενώς, αποδεικνύοντας ότι οι δεξαμενές δανεισμού συνδέονται. Οι τράπεζες του εξωτερικού κλείνουν τις γραμμές χρηματοδότησης, αλλά και τα πιστωτικά όρια για το σύνολο των χρηματοοικονομικών προϊόντων με ελληνικές τράπεζες, και απαιτούν πολύ υψηλές εξασφαλίσεις για την διατήρηση της έκθεσής τους στην Ελλάδα.

Συμπερασματικά, λοιπόν, οι κυριότερες συνέπειες της παρούσας ύφεσης για το τραπεζικό σύστημα της χώρας είναι :

- η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων
- η αύξηση του κόστους χρηματοδότησης των τραπεζών
- η μείωση της ζήτησης για χρηματοπιστωτικά προϊόντα.

Στα πλαίσια αυτά το σύνολο των τραπεζικών ιδρυμάτων όρισαν ως προτεραιότητες τη διασφάλιση της ρευστότητας και της κεφαλαιακής επάρκειας (με αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, έκδοση ομολογιακών δανείων, τιτλοποίηση απαιτήσεων, κλπ), τη διατήρηση της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου (με αυστηρότερους πιστωτικούς ελέγχους), και τη συγκράτηση του κόστους λειτουργίας (με περιορισμό των εξόδων και των αμοιβών του προσωπικού και των προμηθειών πέραν των τόκων).

Επομένως, οι ελληνικές τράπεζες δέχτηκαν τις συνέπειες της κρίσης. Ενώ το τραπεζικό σύστημα μπόρεσε και ξεπέρασε συγκριτικά με άλλες χώρες, σχεδόν ανώδυνα, την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση, στην συνέχεια

δοκιμάζεται λόγω της δημοσιονομικής κρίσης και των συνεχών υποβαθμίσεων που υφίσταται το Ελληνικό κράτος από τους οίκους αξιολόγησης.

1.5 Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρωπίνου δυναμικού, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι Έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από ένα πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία, τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 487 πιστωτικούς οργανισμούς, οι οποίοι ταξινομούνται ως εξής :

- 52 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 374 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους
- 61 λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Νοέμβριο του 2012 ήταν εγκατεστημένα στην Ελλάδα και λειτουργούσαν 52 πιστωτικά ιδρύματα, (έναντι 62 τον Νοέμβριο του 2011), εκ των οποίων :

- 29 πιστωτικά ιδρύματα (16 εμπορικές και 13 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης.
- 18 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους – μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- 4 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης.
- Το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων.

Στο τέλος του 2011 ο αριθμός των καταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων , που λειτουργούσαν στην Ελλάδα, ανήλθε στα επίπεδα του 2007,

δηλαδή 3845 τραπεζικά καταστήματα. Η τάση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη ήταν, αντίθετα με την Ελλάδα, αρνητική. Ωστόσο, η τάση συρρίκνωσης του δικτύου των τραπεζικών καταστημάτων το 2011, έναντι του 2010, ήταν υψηλότερη στην Ελλάδα, έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Η τάση αυτή συρρίκνωσης του δικτύου των τραπεζικών καταστημάτων για την Ελλάδα αναμένεται να συνεχιστεί και την χρονιά που διανύουμε, λόγω κυρίως της διαδικασίας συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μετά την ολοκλήρωση της σειράς συγχωνεύσεων και των εξαγορών των τραπεζών.

Βλέπουμε ότι η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007 – 2009 και η κρίση δημοσίου χρέους που ακολούθησε είχαν καταλυτικές συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα. Οι καταθέσεις, που αποτελούν το σημαντικότερο κομμάτι των ελληνικών τραπεζών, διογκώθηκαν στην αρχή της κρίσης, λόγω της μαζικής εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό, στο πλαίσιο αναζήτησης φερέγγυων τραπεζών και υψηλότερων αποδόσεων από τους επενδυτές. Η μαζική αυτή εισροή ήταν απόρροια του γεγονότος ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν επενδύσει σε τοξικά ομόλογα και προσέφεραν υψηλότερα επιτόκια καταθέσεων για να προσελκύσουν ρευστότητα όταν έκλεισαν οι αγορές χρήματος.

Στην συνέχεια, από τα μέσα του 2009, και ενώ είχαν ήδη αρχίσει να εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια οικονομικής ανάκαμψης και ομαλοποίησης των χρηματοοικονομικών συνθηκών στο εξωτερικό, οι καταθέσεις αυτές άρχισαν να φεύγουν από τις ελληνικές τράπεζες. Η τάση μείωσης των καταθέσεων επιταχύνθηκε καθώς άρχισε να εκδηλώνεται η κρίση δημοσίου χρέους στην Ελλάδα, στις αρχές του 2010. Η μείωση των εισοδημάτων, ως αποτέλεσμα της μεγάλης ύφεσης, συνέβαλε επίσης στην μείωση των καταθέσεων, παρά την αύξηση της ροπής προς αποταμίευση λόγω της συνεχώς αυξανόμενης αβεβαιότητας των νοικοκυριών.

Πιο συγκεκριμένα, η μείωση των ιδιωτικών καταθέσεων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα υπερέβη τα 90 δις ευρώ από το τρίτο τρίμηνο του 2009 έως τα τέλη Μαΐου του 2012, που αντιστοιχεί σε απώλεια σχεδόν του 35% της συνολικής καταθετικής βάσης. Εκτιμάται ότι περίπου 33 δις έφυγαν στο εξωτερικό, 40 δις χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν χρηματοδοτικές ανάγκες του ιδιωτικού τομέα, τα οποία λόγω του ελλειμματικού εξωτερικού ισοζυγίου της χώρας διέρρευσαν έμμεσα στο εξωτερικό, και περίπου 15 δις αποθησαυρίζονται εκτός τραπεζικού συστήματος, κυρίως υπό την μορφή μετρητών, αλλά και σε άλλες μορφές, όπως με την μορφή χρυσού. Για την μείωση των επιπτώσεων από την συρρίκνωση της ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος, εγκρίθηκαν κατά την περίοδο 2008 – 2011 συνολικές εγγυήσεις ρευστότητας για τις ελληνικές τράπεζες της τάξης των 85 δις ευρώ. Έναντι αυτών των εγγυήσεων και του εναπομείναντος αποθέματος ενεχύρων, οι τράπεζες εξασφάλισαν ρευστότητα ύψους 130 δις, το πρώτο τρίμηνο του 2012.

Από τα μέσα του 2011, οι ελληνικές τράπεζες κατέφυγαν στον επικουρικό μηχανισμό αναχρηματοδότησης μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος, ELA, ο οποίος αν και ελαστικότερος όσον αφορά την ποιότητα των αποδεκτών ενεχύρων, είχε μέσο κόστος αναχρηματοδότησης άνω του 3% για τις ελληνικές τράπεζες. Οι παρεχόμενες εγγυήσεις σε συνδυασμό με την ελαστικότερη στάση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και την ενεργοποίηση του ELA από τα μέσα του 2011, ήταν αναγκαίες για να αποτραπεί μια βίαιη απομόχλευση της ελληνικής οικονομίας.

Η έντονη αβεβαιότητα και η συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος του ιδιωτικού τομέα, σε συνδυασμό με την προσδοκία για περαιτέρω συρρίκνωση των εισοδημάτων μεσοπρόθεσμα, περιόρισαν σημαντικά την ζήτηση για δάνεια, αποτελώντας βασικό ερμηνευτικό παράγοντα της μείωσης των χορηγήσεων. Όσον αφορά τις επιχειρηματικές χορηγήσεις, οι τράπεζες συνέχισαν την χρηματοδότηση των υφιστάμενων πελατών τους και προέβησαν σε εκτεταμένες ρυθμίσεις δανείων. Παράλληλα, κατάφεραν να αυξήσουν την καθαρή ροή δανείων προς εξωστρεφείς κλάδους, όπως είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία και τμήματα μεταποίησης. Η σχετική ανθεκτικότητα του υφιστάμενου υπολοίπου συνολικών χορηγήσεων προς την οικονομία αντανακλά και ένα σημαντικό ποσοστό ρυθμίσεων ,περίπου 800.000 δάνεια λιανικής έχουν ρυθμιστεί, ενώ ο δείκτης των δανείων σε καθυστέρηση προς το συνολικό αριθμό δανείων ανήλθε στο 18.7% τον Απρίλιο του 2012, έναντι 16% τον Δεκέμβριο του 2011 και 10.5% τον Δεκέμβριο του 2010.

Πιο συγκεκριμένα, οι συνολικές ρυθμίσεις δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα εκτιμάται ότι ξεπερνούν πλέον το 11% του δανειακού χαρτοφυλακίου. Οι τράπεζες χρειάστηκε να σχηματίσουν 18 δις νέων προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων την τελευταία τριετία ,για να εξασφαλιστούν έναντι της εκτιμώμενης αύξησης των δανείων σε καθυστέρηση λόγω του μεγέθους της ύφεσης, της μείωσης του πραγματικού εισοδήματος και της δραματικής αύξησης της ανεργίας.

Όπως και το 2011, έτσι και το 2012 ο τραπεζικός κλάδος δέχθηκε έντονες και αυξανόμενες πιέσεις. Όσον αφορά την κερδοφορία, οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες με μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμφάνισαν ζημιές, μετά από φόρους, ύψους 5,7 δις ευρώ για το 2012, έναντι 4,7 δις για το 2011. Διαπιστώνουμε ότι η κατάσταση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος επιδεινώθηκε αρκετά σε διάστημα ενός χρόνου, γεγονός αναμενόμενο λόγω διαφόρων παραγόντων.

Ένας από τους κυριότερους παράγοντες ήταν ο σχηματισμός υψηλότερων προβλέψεων από τις τράπεζες για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, καθώς οι δυσμενείς μακροοικονομικές συνθήκες επιδρούν αρνητικά στην χρηματοοικονομική κατάσταση νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Σημαντική ήταν και η επίδραση από την υποχώρηση των καθαρών εσόδων από τόκους και προμήθειες, λόγω του περιορισμού των τραπεζικών εργασιών και του αυξημένου κόστους άντλησης ρευστότητας, απόρροια της ανοδικής πορείας των επιτοκίων καταθέσεων λιανικής, αλλά και της αυξημένης προσφυγής των πιστωτικών ιδρυμάτων σε έκτακτη χρηματοδότηση από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που οδήγησε στην αύξηση των ζημιών των ελληνικών τραπεζών ήταν η αρχική συμφωνία για την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην ανταλλαγή ομολόγων του ελληνικού δημοσίου (PSI) το καλοκαίρι του 2011. Σύμφωνα με αυτή, οι ιδιώτες δανειστές του ελληνικού δημοσίου καλούνταν να αντικαταστήσουν τα ομόλογα που κατείχαν και έληγαν μεταξύ του 2011 - 2020, με άλλα μακροπρόθεσμα ομόλογα ελληνικού δημοσίου, έτσι ώστε να μειωθούν δραστικά οι χρηματοδοτικές ανάγκες του δημοσίου έως το 2020. Από τις ανταλλαγές αυτών των ομολόγων εκτιμήθηκε ότι το κόστος που θα προέκυπτε για τους ιδιώτες δανειστές του ελληνικού δημοσίου ανέρχονταν σε 21% περίπου. Η συμφωνία αυτή, καθώς και η καθυστέρηση στην υλοποίησή της, έφεραν μεγάλη αναταραχή στις αγορές, λόγω διατάραξης της

εμπιστοσύνης περί κρατικών ομολόγων. Εξαιτίας αυτών των εξελίξεων, αποφασίστηκε ο επανασχεδιασμός του αρχικού PSI. Συγκεκριμένα θα έπρεπε να υπάρξει μια ακόμα μεγαλύτερη συμβολή του ιδιωτικού τομέα που θα συνεπάγονταν μείωση της ονομαστικής αξίας του χρέους του ελληνικού δημοσίου και θα έθετε και τις βάσεις για σταθεροποίηση στην ζώνη του ευρώ. Η συμφωνία του Οκτωβρίου του 2011, PSI Plus όπως ονομάστηκε, περιελάμβανε την <εθελοντική> μείωση κατά 50% της ονομαστικής αξίας των ελληνικών ομολόγων που κατείχε ο ιδιωτικός τομέας. Επίσης, αποφασίστηκε να ενταχθούν στο υπό αναδιάρθρωση δημόσιο χρέος και τα χρέη κάποιων δημοσίων οργανισμών, που ήταν εγγυημένα από το ελληνικό δημόσιο, επιβαρύνοντας αποκλειστικά τις ελληνικές τράπεζες. Η αξία των ελληνικών κρατικών ομολόγων στο χαρτοφυλάκιο των θεσμικών επενδυτών απομειώθηκε τελικά κατά 74% περίπου λόγω των πολύ χαμηλών επιτοκίων που συμφωνήθηκαν στα νέα ομόλογα. Η υλοποίηση του PSI Plus πραγματοποιήθηκε έως τον Μάρτιο του 2012 με ανταλλαγή αρχικά ομολόγων ελληνικού δημοσίου ύψους 177 δις ευρώ που είχαν εκδοθεί με βάση το ελληνικό δίκαιο, με νέα μακροπρόθεσμα ομόλογα ονομαστικής αξίας κατά 53,5% χαμηλότερης των αρχικών, δημιουργώντας ζημιές στις ελληνικές τράπεζες από την απομείωση των ομολόγων του χαρτοφυλακίου τους και ωθώντας τις να σχηματίσουν πρόσθετες προβλέψεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου.

Οι επιπτώσεις από την συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων στην αναδιάρθρωση του δημοσίου χρέους, ο αυξανόμενος πιστωτικός κίνδυνος και η αδυναμία πρόσβασης των ελληνικών τραπεζών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη αναμόρφωσης του τραπεζικού συστήματος και της κεφαλαιακής του ενίσχυσης.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ήδη από το καλοκαίρι του 2011, άρχισε να σχεδιάζει σε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, σειρά ενεργειών για την διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, όπως:

- Η κάλυψη των βραχυχρόνιων αναγκών των πιστωτικών ιδρυμάτων για ρευστότητα μέσω της παροχής έκτακτης χρηματοδότησης
- Η εξασφάλιση επαρκών πόρων για την χρηματοδότηση της ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών και της αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος
- Η διαμόρφωση ενός νομικού πλαισίου εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στα πλαίσια αυτών των σχεδίων, εκταμιεύθηκαν τον Δεκέμβριο του 2012 δανειακά κεφάλαια, μέσω του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας, για την ανακεφαλαιοποίηση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών : Εθνικής, Eurobank, Πειραιώς και Alpha Bank. Μετά την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης, μέσα στο δεύτερο εξάμηνο του 2013, οι τράπεζες αυτές προχωρούν σε αύξηση του μετοχικού τους κεφαλαίου με συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα. Οι ιδιώτες μέτοχοι θα έχουν τον έλεγχο των συστημικών τραπεζών εφόσον καταβάλουν ποσό τουλάχιστον ίσο με το 10% της αξίας των νεοεκδοθησομένων κοινών μετοχών. Όσον αφορά τις μη-συστημικές τράπεζες,

αυτές πρέπει να ανακεφαλαιοποιηθούν με ιδιωτικά κεφάλαια ή να συγχωνευθούν με άλλες τράπεζες για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της ανακεφαλαιοποίησής τους. Σε περίπτωση που οι ιδιώτες επενδυτές δεν στηρίξουν τις τράπεζες αυτές, η Τράπεζα της Ελλάδος θα προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την εξυγίανσή τους έως το τέλος Ιουνίου του 2013.

Τέλος, στην αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος συνέβαλαν και η εφαρμογή μέτρων εξυγίανσης στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (Α.Τ.Ε.) και στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (Τ.Τ.), καθώς και η πραγματοποίηση της εξαγοράς της Εμπορικής Τράπεζας από την Alpha Bank, της Γενικής Τράπεζας από την Πειραιώς και η πρόταση εξαγοράς της Eurobank από την Εθνική Τράπεζα. Η πιο πρόσφατη κίνηση στο ελληνικό τραπεζικό περιβάλλον είναι η αποτυχία της ανακεφαλαιοποίησης της ProBank, η οποία διασπάστηκε και περνάει στην κυριότητα της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, αλλά και η επιτυχία ανακεφαλαιοποίησης της τράπεζας Αττικής, η οποία παραμένει πλέον ιδιωτική.

Κεφάλαιο 2 : Τράπεζα Αττικής. Βασικοί Οικονομικοί Δείκτες

2.1 Ιστορικά Στοιχεία

Η τράπεζα Αττικής λειτουργεί ως Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρία σύμφωνα με τις διατάξεις των νόμων περί Ανωνύμων Εταιριών, περί Πιστωτικών Ιδρυμάτων και των λοιπών συναφών νομοθετημάτων. Η διάρκεια της τραπεζικής εταιρίας ορίζεται στα εκατό χρόνια και αρχίζει από την ημερομηνία δημοσίευσης του αρχικού καταστατικού διατάγματος, ήτοι από την 5^η Φεβρουαρίου του 1925, και λήγει την 4^η Φεβρουαρίου του 2025. Σύμφωνα με το καταστατικό, σκοπός της εταιρίας είναι η «ενέργεια τραπεζικών εργασιών δι' ίδιον αυτής λογαριασμό ή δια λογαριασμό άλλων».

Η τράπεζα από το 1964 ανήκε στον Όμιλο Εταιριών της Εμπορικής Τράπεζας και εισήχθη στο χρηματιστήριο στις 2 Ιουνίου του 1964. Στις 26 Ιουνίου του 1997 ο Όμιλος Εταιριών της Εμπορικής Τράπεζας μεταβίβασε, μέσω του Χ.Α.Α. μέρος των μετοχών που κατείχε στο ΤΣΜΕΔΕ και στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και από την 9^η Σεπτεμβρίου του 2002 μεταβίβασε στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο τις υπόλοιπες μετοχές που κατείχε. Ο μεγαλύτερος μέτοχος της Τράπεζας Αττικής είναι το Ταμείο Σύνταξης Μηχανικών Εργοληπτών και Δημοσίων Έργων (ΕΤΑΑ-ΤΣΜΕΔΕ), έχοντας στην κατοχή του το 51.3% των μετοχών. Το υπόλοιπο 48.7% των μετοχών ανήκει σε ιδιώτες. Η Τράπεζα Αττικής στο τέλος του 2011 είχε παρουσία 80 καταστημάτων στην Ελλάδα, ενώ το προσωπικό της ανερχόταν σε 1.059 εργαζομένους.

2.2 Μεθοδολογία αξιολόγησης CAMELS

Το μοντέλο CAMELS, σύμφωνα με το οποίο θα αξιολογήσουμε την τράπεζα Αττικής, βασίζεται στην ανάλυση των αποτελεσμάτων χρήσης στην ετήσια έκθεση της τράπεζας. Η μεθοδολογία αυτή εφαρμόστηκε αρχικά στην Βόρεια Αμερική με σκοπό την αξιολόγηση των αμερικανικών εμπορικών τραπεζών και μέχρι σήμερα αποτελεί το βασικότερο εργαλείο αξιολόγησης για την κατάταξη των περίπου 8.500 τραπεζών στις Η.Π.Α.

Η χρήση της μεθοδολογίας CAMELS, πέραν του αποτελέσματός της για τις δυνατότητες της κάθε τράπεζας σε σχέση με τις υπόλοιπες του κλάδου καθώς και για την διαχρονική εξέλιξη της τράπεζας, δίνει την δυνατότητα να προσδιοριστούν τα δυνατά και αδύνατα σημεία της τράπεζας. Οι αριθμοδείκτες που αποτελούν τα CAMELS είναι οι εξής:

- Capital adequacy, κεφαλαιακή επάρκεια (CAR)
- Asset quality, ποιότητα στοιχείων ενεργητικού
- Management, διοίκηση - διαχείριση
- Earnings, κερδοφορία
- Liquidity, ρευστότητα
- Sensitivity to market risk, ευαισθησία στον κίνδυνο αγοράς

Οι δείκτες αυτοί παρέχουν για την τράπεζα μια βαθμολογία για την συνολική της απόδοση και έξι επιμέρους βαθμολογίες για κάθε κατηγορία αριθμοδείκτης ξεχωριστά. Κάθε αριθμοδείκτης χαρακτηρίζεται από ειδική στάθμιση, σύμφωνα με την οποία διαμορφώνεται η συνολική κατάσταση της υπό εξέταση τράπεζας.

Στοιχεία Αξιολόγησης	C	A	M	E	L	S
Αριθμοδείκτες	CAR	A	M	ROA & ROE	L1 & L2	S
Συντελεστής Βαρύτητας	0.3	0.15	0.05	0.1	0.3	0.1

Η βαθμολογική κλίμακα κυμαίνεται από 1 έως 5. Το 1 αποτελεί την υψηλότερη βαθμολογία, ενώ αντικατοπτρίζει τις άριστες επιδόσεις και την ύπαρξη επαρκών μηχανισμών διαχείρισης κινδύνου, που ανταποκρίνονται τόσο στο μέγεθος του τραπεζικού ιδρύματος όσο και στην πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων του. Το 5 αντιστοιχεί στην μικρότερη δυνατή βαθμολογία και θεωρείται ενδεικτικό χαμηλών επιδόσεων οι οποίες χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Οι δείκτες CAMELS παρέχουν στον αναλυτή την δυνατότητα να διακρίνει παράγοντες, εφόσον υπάρχουν, οι οποίοι μπορεί να συμβάλουν στην χρεοκοπία μιας τράπεζας. Η σημαντικότερη ωστόσο προσφορά των δεικτών αυτών είναι η δυνατότητα που παρέχουν στον αναλυτή να προβλέψει την χρεοκοπία και να λάβει άμεσα μέτρα προς αποφυγή της μαζικής ανάληψης καταθέσεων από τους αποταμιευτές, η οποία θα οδηγήσει στην κατάρρευση της τράπεζας.

2.2.1 Κεφαλαιακή επάρκεια (capital adequacy)

Η κεφαλαιακή επάρκεια αποτελεί το βασικότερο μέλημα της διοίκησης μιας τράπεζας. Με την ύπαρξη επαρκών κεφαλαίων, η τράπεζα εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της και παράλληλα αυξάνει την κερδοφορία της, καθώς μπορεί να παρέχει δάνεια, να προχωρά σε επενδύσεις και να εξασφαλίζει τους καταθέτες και τους επενδυτές της κατά την διάρκεια μιας αρνητικής συγκυρίας, όπως η χρηματοπιστωτική κρίση που διανύουμε. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την κεφαλαιακή επάρκεια είναι οι εξής :

- Το ύψος και η ποιότητα των κεφαλαίων
- Η ικανότητα της διοίκησης να καλύψει μια άμεση κεφαλαιακή ανάγκη
- Το είδος και το μέγεθος των επισφαλών απαιτήσεων καθώς και η έγκαιρη πρόβλεψή τους
- Η ποιότητα και η δυναμική των κερδών
- Η πρόσβαση σε νέες αγορές και η προοπτικές ανάπτυξης της τράπεζας

Ο αριθμοδείκτης που εκτιμά την κεφαλαιακή επάρκεια ορίζεται ως :

$$CAR = \frac{\text{Βασικά κεφάλαια (Tier I) + Συμπληρωματικά κεφάλαια (Tier II)}}{\text{Σταθμισμένο Έναντι Κινδύνου Ενεργητικό}}$$

όπου,

Tier I : Είναι τα βασικά ίδια κεφάλαια που αποτελούνται από κοινές και προνομακές μετοχές, μετατρέψιμες ομολογίες, καθώς και από μειοψηφικά δικαιώματα της τράπεζας σε θυγατρικές εταιρίες.

Tier II : Είναι τα συμπληρωματικά κεφάλαια που αποτελούνται από κεφάλαια από ομόλογα που εκδίδει η τράπεζα και τα χρησιμοποιεί ως κεφάλαια, τα οποία στην πραγματικότητα είναι ξένα κεφάλαια αλλά διαθέτουν χαρακτηριστικά του μετοχικού κεφαλαίου.

Σταθμισμένο Έναντι Κινδύνου Ενεργητικό : Αποτελείται από όλα τα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία σταθμίζονται με βάση τον κίνδυνο τους.

Ο δείκτης CAR μας δείχνει κατά πόσο τα κεφάλαια επαρκούν για την αντιμετώπιση των κινδύνων που έχει αναλάβει η τράπεζα. Με βάση το σύμφωνο της Βασιλείας, το ελάχιστο όριο για τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας είναι το 8%. Όσο υψηλότερη είναι η τιμή του δείκτη, τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη εξωτερικής χρηματοδότησης για την κάλυψη του κεφαλαιακού ελλείμματος. Σε αυτή την περίπτωση η τράπεζα θεωρείται ότι εκπληρώνει τις υποχρεωτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου στον οποίο εκτίθεται.

2.2.2 Ποιότητα στοιχείων ενεργητικού (Asset quality)

Η ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού μας δείχνει τον τρόπο με τον βαθμό του πιστωτικού κινδύνου που συνδέεται με τις απαιτήσεις της τράπεζας, καθώς και την ικανότητα της διοίκησης να αντιμετωπίζει αυτόν τον κίνδυνο. Είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε την πραγματική αξία των απαιτήσεων που εμφανίζονται στο ενεργητικό της τράπεζας για να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε τον κίνδυνο της δραστηριότητάς της. Με την χρήση αριθμοδεικτών εξετάζονται τα περιουσιακά στοιχεία του ενεργητικού και υπολογίζεται ο κίνδυνος που συμπεριλαμβάνεται σε κάθε ένα από αυτά. Με τον τρόπο αυτό υπολογίζεται το ύψος των επισφαλειών του χαρτοφυλακίου της τράπεζας, και έτσι διακρίνουμε αν το ενεργητικό της είναι χαμηλής ποιότητας, σε περίπτωση ύπαρξης πολλών επισφαλειών, ή καλής ποιότητας στην αντίθετη περίπτωση.

Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού και κυριότερα του δανειακού χαρτοφυλακίου είναι :

- Η επάρκεια των μηχανισμών πρόβλεψης και αντιστάθμισης του πιστωτικού κινδύνου
- Η φύση και το ύψος των επισφαλών απαιτήσεων καθώς και οι προβλέψεις για αυτές
- Η διαφοροποίηση και η ποιότητα των απαιτήσεων

Για την αξιολόγηση της ποιότητας του ενεργητικού χρησιμοποιούμε δύο αριθμοδείκτες, A1 και A2. Ο πρώτος αριθμοδείκτης αξιολόγησης της ποιότητας του ενεργητικού ορίζεται ως :

$$A1 = \frac{\text{Δάνεια σε καθυστέρηση} - \text{Προβλέψεις}}{\text{Σύνολο δανείων}}$$

Στον αριθμητή εμφανίζονται το σύνολο των δανείων που παρουσιάζουν καθυστέρηση και οι προβλέψεις, δηλαδή τα κεφάλαια που έχει κρατήσει ως αποθεματικά η τράπεζα για την αντιμετώπιση ζημιών που θα προκύψουν από δάνεια σε καθυστέρηση. Ο δείκτης αυτός δείχνει τις καθαρές καθυστερήσεις σε σχέση με το σύνολο των χορηγήσεων της τράπεζας. Μια μικρή τιμή του δείκτη μας δείχνει ότι οι προβλέψεις για καθυστερήσεις αποπληρωμής δανείων προσεγγίζουν τις καθυστερήσεις που τελικά πραγματοποιήθηκαν, γεγονός που χαρακτηρίζει σωστό τρόπο προβλέψεων και ένα αξιόπιστο και καλής ποιότητας χαρτοφυλάκιο για μια τράπεζα.

Ο δεύτερος αριθμοδείκτης A2 ορίζεται ως :

$$A2 = \frac{\text{Δάνεια με απομείωση αξίας} - \text{Προβλέψεις}}{\text{Συνολικά Δάνεια}}$$

Στον αριθμητή εμφανίζονται τα δάνεια με απομείωση αξίας, τα οποία είναι τα δάνεια που έχουν υποστεί απομείωση αξίας ανεξαρτήτως από τις ημέρες καθυστέρησης τις οποίες παρουσιάζουν. Μια απαίτηση έχει υποστεί απομείωση όταν η λογιστική της αξία είναι μεγαλύτερη από το αναμενόμενο ανακτήσιμο ποσό της. Ο δείκτης αυτός δείχνει αν το ύψος των προβλέψεων είναι επαρκές και αν το χαρτοφυλάκιο της τράπεζας είναι αξιόπιστο. Η τιμή που θα προκύψει θέλουμε να είναι όσο το δυνατόν μικρότερη, όπως αντίστοιχα συμβαίνει και στον δείκτη A1.

2.2.3 Διοίκηση – Διαχείριση (Management)

Το management αναφέρεται στην ικανότητα της διοίκησης να περιορίζει τον κίνδυνο των δραστηριοτήτων της τράπεζας καθώς και στην ικανότητα σωστού καθορισμού των διαδικασιών και της στρατηγικής για την σωστή και αποδοτική λειτουργία της τράπεζας. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την διοίκηση είναι :

- Ο βαθμός και ο τρόπος συμμετοχής των στελεχών της τράπεζας στην διεκπεραίωση των καθημερινών δραστηριοτήτων της
- Η ταχεία αναπροσαρμογή της στρατηγικής σύμφωνα με τις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες
- Η ακρίβεια και αποτελεσματικότητα των πληροφοριακών συστημάτων
- Η επάρκεια μηχανισμών εσωτερικής εποπτείας

Ο αριθμοδείκτης υπολογισμού του Management είναι :

$$M = \frac{\text{Έξοδα διοίκησης}}{\text{Πωλήσεις}}$$

Με τον όρο έξοδα διοίκησης εννοούμε τα καθαρά λειτουργικά έξοδα της τράπεζας, ενώ με τον όρο πωλήσεις τους τόκους και τα εξομοιούμενα έσοδα. Μια μικρή τιμή του δείκτη αντικατοπτρίζει την ύπαρξη σωστής διοίκησης της τράπεζας.

2.2.4 Κερδοφορία (Earnings)

Ο δείκτης κερδοφορίας αντανακλά τόσο το ύψος όσο και την ποιότητα των κερδών της τράπεζας. Προκύπτει από την διαφορά του επιτοκίου δανεισμού από το επιτόκιο καταθέσεων, καθώς και από τα κέρδη προμηθειών από επιπλέον υπηρεσίες και επενδύσεις. Οι παράγοντες που καθορίζουν την κερδοφορία των τραπεζών είναι:

- Η φύση και το ύψος των κερδών
- Η αξιοποίηση αδιανέμητων κερδών για την δημιουργία νέων
- Η απόδοση των πληροφοριακών συστημάτων και η επάρκεια των προβλέψεων
- Οι πηγές των κεφαλαίων, η ποιότητά τους και οι κίνδυνοι που εμπεριέχουν

Για την αξιολόγηση της κερδοφορίας χρησιμοποιούνται δύο αριθμοδείκτες. Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού, ROA, και ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων, ROE.

$$ROA = \frac{\text{Καθαρά κέρδη}}{\text{Μέσος Όρος Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης ROA απεικονίζει την κερδοφορία της τράπεζας σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού της, ενώ δείχνει και τον τρόπο με τον οποίο η τράπεζα διαχειρίζεται τα περιουσιακά της στοιχεία για την επίτευξη κερδών. Όσο μεγαλύτερη η τιμή του δείκτη τόσο αποδοτικότερο είναι το ενεργητικό της τράπεζας και άρα τόσο αποδοτικότερη η διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων. Μία ικανοποιητική απόδοση αναμένεται να κυμαίνεται από 1% έως 2.5%.

$$ROE = \frac{\text{Καθαρά κέρδη}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο δείκτης ROE δείχνει την αποδοτικότητα των εσόδων ως προς τα ίδια κεφάλαια της τράπεζας. Τα ίδια κεφάλαια προέρχονται από το άθροισμα του μετοχικού κεφαλαίου με τα αποθεματικά που βρίσκονται στο παθητικό του ισολογισμού. Μια υψηλή τιμή του δείκτη δείχνει ότι η τράπεζα χρησιμοποιεί αποδοτικά τα ίδια κεφάλαιά της, ενώ και σε αυτόν τον δείκτη μια ικανοποιητική ένδειξη αποτελεί μία τιμή μεταξύ 1% και 2.5%. Οι δύο αυτοί δείκτες συνθέτουν τον γενικό δείκτη κερδοφορίας ως αποτέλεσμα του μέσου όρου τους, με ικανοποιητική τιμή μεταξύ 1% και 2.5%.

2.2.5 Ρευστότητα (Liquidity)

Η ρευστότητα εκφράζει την ικανότητα της τράπεζας να ανταποκρίνεται τόσο στις κεφαλαιακές ανάγκες των δραστηριοτήτων της, όσο και στις χρηματοοικονομικές ανάγκες των πελατών της. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ρευστότητα είναι:

- Η επάρκεια ταμειακών διαθεσίμων για βραχυχρόνιες υποχρεώσεις
- Ο βαθμός μετατρεψιμότητας των περιουσιακών στοιχείων άμεσα σε ρευστό
- Η αποδοτικότητα των στελεχών σε ένα ενδεχόμενο κίνδυνο ρευστότητας
- Ο βαθμός διαφοροποίησης των πηγών κεφαλαίου
- Η δυνατότητα πρόσβασης σε νέες αγορές

Για τον δείκτη ρευστότητας χρησιμοποιούμε δύο αριθμοδείκτες, τον δείκτη άμεσης ρευστότητας L1, και τον δείκτη έμμεσης ρευστότητας L2.

$$L1 = \frac{\text{Δάνεια}}{\text{Καταθέσεις}}$$

Ο δείκτης L1 δείχνει την σχέση μεταξύ των άμεσα ρευστοποιήσιμων στοιχείων στο κυκλοφορούν ενεργητικό προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της τράπεζας. Μέσω του δείκτη άμεσης ρευστότητας διαπιστώνουμε αν η τράπεζα χρηματοδοτεί σωστά τα δάνεια που χορηγεί μέσα από τις καταθέσεις της, διασφαλίζοντας παράλληλα αποθεματικά κεφάλαια. Μια τιμή του δείκτη μεγαλύτερη του 1 δείχνει την ανάγκη της τράπεζας να δανείζεται στην διατραπεζική αγορά για να μπορεί να χορηγεί δάνεια. Ο δείκτης L1 είναι ικανοποιητικός για μια τράπεζα αν είναι μικρότερος της μονάδος. Σε αυτή τη περίπτωση εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η τράπεζα είναι ικανή να ανταποκριθεί στις ανάγκες των καταθετών της, είτε σε συνήθεις είτε σε έκτακτες περιπτώσεις.

$$L2 = \frac{\text{Κυκλοφορούν ενεργητικό}}{\text{Μέσος Όρος Ενεργητικού}}$$

Ο δείκτης L2 δείχνει τον βαθμό έμμεσης ρευστότητας της τράπεζας, αναφορικά με το κυκλοφορούν ενεργητικό της, δηλαδή τα άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία της, συμπεριλαμβανομένων και των αποθεμάτων της. Μέσω του δείκτη αντλούμε πληροφορίες για το πόσες από τις υποχρεώσεις της τράπεζας μπορούν να καλυφθούν από τα στοιχεία που μπορούν να ρευστοποιηθούν άμεσα, ιδίως σε περιπτώσεις που εμφανίζεται μείωση των καταθέσεων και δυσκολία ανεύρεσης κεφαλαίων μέσω του διατραπεζικού δανεισμού. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του δείκτη, τόσο καλύτερη από πλευρά ρευστότητας είναι η θέση της τράπεζας. Ο συνολικός δείκτης ρευστότητας εξάγεται από τον μέσο όρο των δύο επιμέρους δεικτών, και όσο μεγαλύτερος είναι ο συνολικός δείκτης τόσο καλύτερη θεωρείται η τράπεζα.

2.2.6 Ευαισθησία στους κινδύνους της αγοράς (Sensitivity to market risk)

Λόγω του γεγονότος ότι το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών αποτελείται από χρηματοοικονομικά προϊόντα, η τράπεζα είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο της αγοράς. Και αυτό διότι μια διακύμανση των επιτοκίων, των ισοτιμιών συναλλάγματος και των τιμών πώλησης και αγοράς μπορεί να επηρεάσει άμεσα την κερδοφορία της τράπεζας. Ο δείκτης ευαισθησίας στον κίνδυνο της αγοράς αντανακλά τον βαθμό εξάρτησης της κερδοφορίας της τράπεζας από αυτές τις διακυμάνσεις. Για τον προσδιορισμό της ευαισθησίας λαμβάνονται υπόψη τα εξής :

- Η μεταβολή των εσόδων σε σχέση με τις διακυμάνσεις των επιτοκίων
- Το είδος και η πολυπλοκότητα των κινδύνων που εμπεριέχουν οι δραστηριότητες της τράπεζας
- Η ικανότητα της διοίκησης να προσδιορίζει και να περιορίζει τους κινδύνους της αγοράς

Ο αριθμοδείκτης που χρησιμοποιούμε είναι :

$$S = \frac{\text{Σύνολο Αξιογράφων}}{\text{Μέσος Όρος Ενεργητικού}}$$

Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης, τόσο καλύτερη θεωρείται η ανταπόκριση της τράπεζας στους κινδύνους της αγοράς, αφού όσο μικρότερο είναι το σύνολο των αξιογράφων, τόσο λιγότερο είναι εκτεθειμένη η τράπεζα στον κίνδυνο λόγω διακυμάνσεων επιτοκίων και ισοτιμιών συναλλάγματος.

2.3 Αξιολόγηση Τράπεζας Αττικής

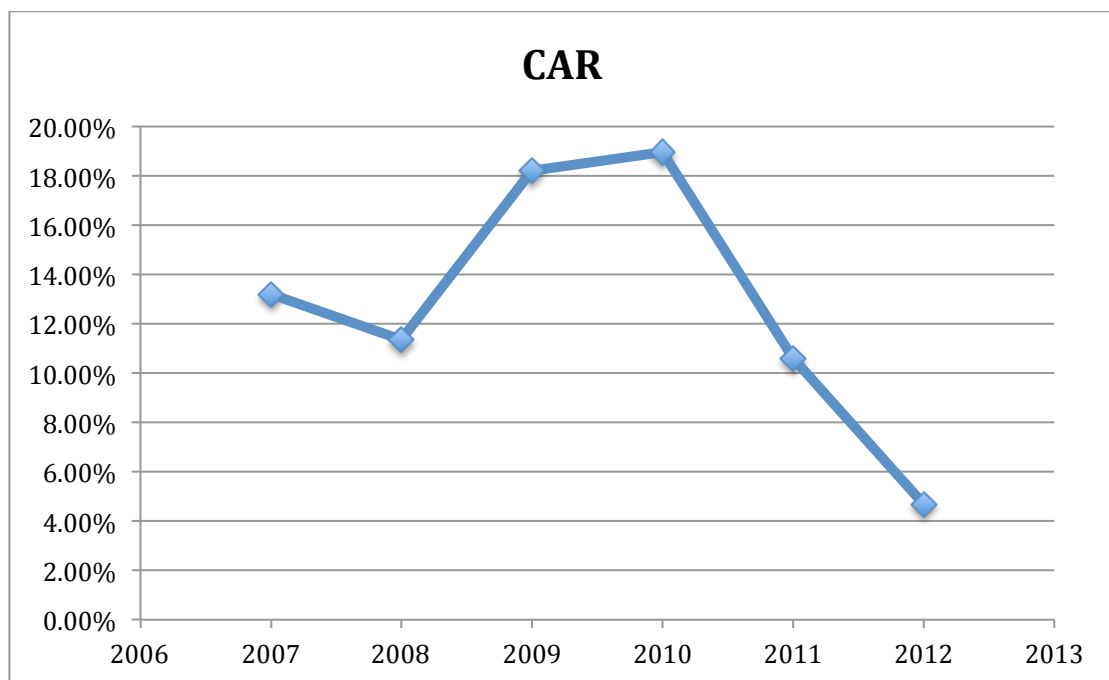
Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε την τράπεζα Αττικής μέσω των δεικτών CAMELS για τα έτη από το 2007 έως και το 2012. Θα υπολογίσουμε την συνολική της βαθμολογία, μέσω των κατάλληλων συντελεστών βαρύτητας, καθώς και την τάση που επικρατεί για τον κάθε δείκτη διαχρονικά.

2.3.1 Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας

Από την εκτίμηση της κεφαλαιακής επάρκειας για τα έτη 2007 έως και 2012 εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η τράπεζα Αττικής κατά τα έτη 2008 και 2009 είχε ένα αρκετά καλό δείκτη CAR. Αυτό σημαίνει ότι η τράπεζα ήταν ικανή να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της και είχε ένα αρκετά ικανοποιητικό βαθμό προστασίας των πιστωτών της. Το 2011, ο δείκτης ήταν άνω του επιτρεπόμενου και επιβαλλόμενου από την Βασιλεία ποσοστού 8%, αλλά αισθητά μειωμένος σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Το 2012, ο δείκτης μειώθηκε ακόμα περισσότερο, κάτω του 8%, και σε τέτοιο βαθμό ώστε τα κεφάλαια της τράπεζας να μην επαρκούν για την αντιμετώπιση των κινδύνων που έχει αναλάβει. Το γεγονός αυτό ώθησε την τράπεζα στην ανεύρεση εξωτερικής οικονομικής στήριξης και στην ανακεφαλαιοποίηση, για να καταφέρει να ανταποκριθεί έναντι των κινδύνων.

ΕΤΟΣ	Capital Adequacy (CAR)
2007	13.21%
2008	11.36%
2009	18.21%
2010	18.96%
2011	10.59%
2012	4.68%

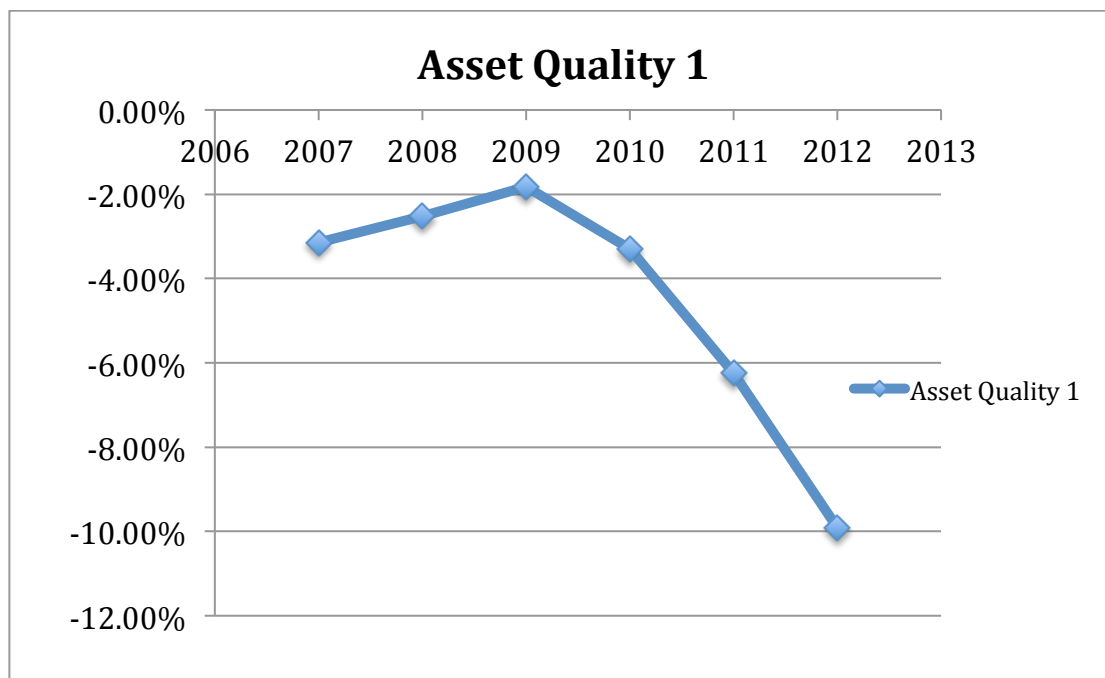
Η ραγδαία πτώση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας παρουσιάζεται διαγραμματικά, όπου φαίνεται καθαρά ο αντίκτυπος της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην τράπεζα Αττικής.

2.3.2 Δείκτης Ποιότητας στοιχείων Ενεργητικού

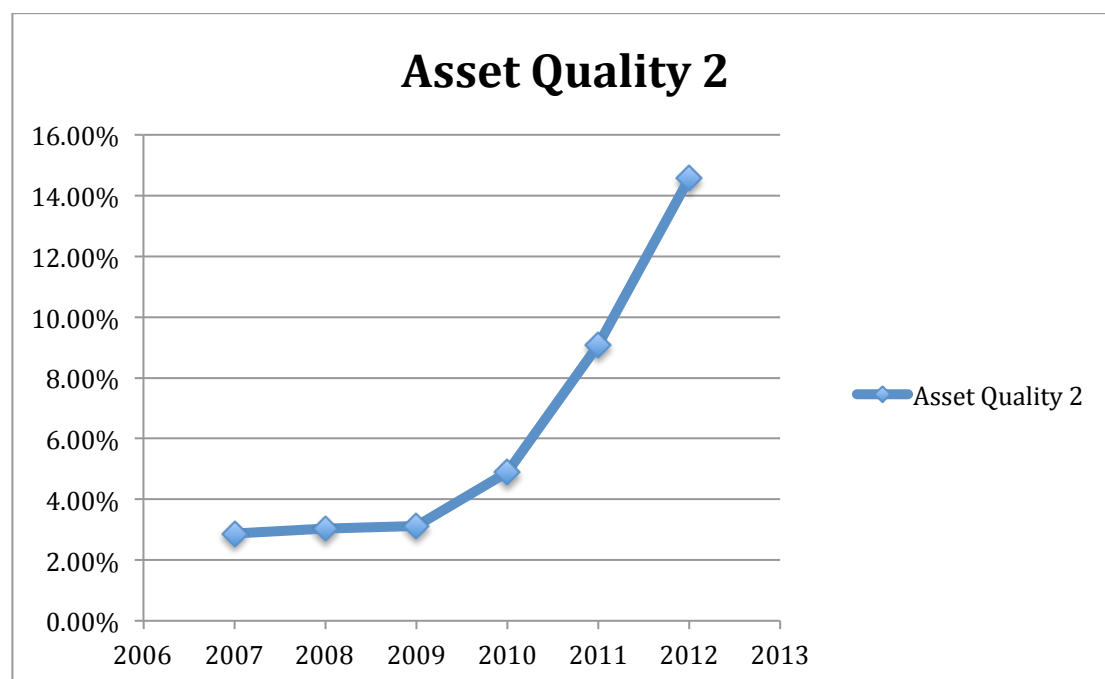
Οι δείκτες ποιότητας στοιχείων του ενεργητικού προσδιορίζουν την ποιότητα των απαιτήσεων του χαρτοφυλακίου της τράπεζας, καθώς και τον σωστό τρόπο προβλέψεων. Ο δείκτης A1 , για τα έτη που εξετάζονται, έχει μια αρκετά ικανοποιητική πορεία, καθώς η τιμή του είναι μόνιμα αρνητική, γεγονός που σημαίνει ότι οι προβλέψεις της τράπεζας αρκούν για την κάλυψη πιθανών απωλειών από τα δάνεια που βρίσκονται σε καθυστέρηση. Η υπερβολικά μικρή τιμή του δείκτη για το 2012, είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι οι προβλέψεις της τράπεζας αυξήθηκαν κατά πολύ σε σχέση με αυτές του 2010 και 2011, και παράλληλα τα δάνεια σε καθυστέρηση παρέμειναν στα ίδια επίπεδα.

ΕΤΟΣ	Asset Quality (A1)
2007	-3.15%
2008	-2.52%
2009	-1.82%
2010	-3.30%
2011	-6.25%
2012	-9.91%

Για την εγκυρότερη εξαγωγή συμπερασμάτων για την ποιότητα του ενεργητικού, λαμβάνεται και ο δείκτης A2, όπου τα δάνεια με απομείωση αξίας είναι αρκετά περισσότερα σε σχέση με τα δάνεια σε καθυστέρηση. Ο δείκτης αυτός δείχνει αντίθετα αποτελέσματα σε σχέση με τον A1. Η πορεία του είναι συνεχώς ανοδική, γεγονός που σημαίνει ότι παρόλο που αυξάνονται οι προβλέψεις της τράπεζας, τα δάνεια με απομείωση αξίας αυξάνονται ταχύτερα και η τράπεζα δεν είναι ικανή να τα καλύψει μέσω των προβλέψεων. Ειδικότερα, το 2012, ο δείκτης λαμβάνει την αρκετά μεγάλη τιμή 14.57%, καθιστώντας, έτσι, αναγκαία την ενίσχυση της τράπεζας για την διασφάλιση της ποιότητας του ενεργητικού της. Λόγω της μεγάλης απόκλισης μεταξύ των δεικτών A1 και A2, η συνολική εικόνα της τράπεζας για τον συγκεκριμένο δείκτη εξάγεται από τον μέσο όρο των δύο επιμέρους δεικτών.

ΕΤΟΣ	Asset Quality (A2)
2007	2.87%
2008	3.04%
2009	3.12%
2010	4.89%
2011	9.08%
2012	14.57%

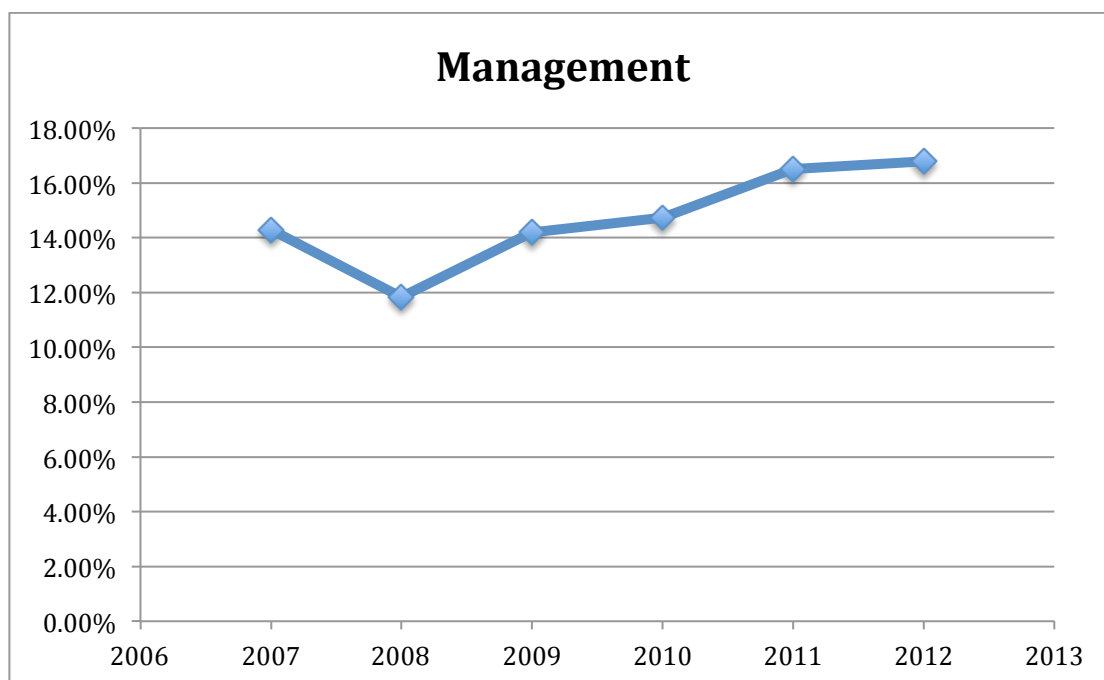

2.3.3 Δείκτης Διοίκησης και Διαχείρισης

Ο δείκτης διοίκησης και διαχείρισης προσδιορίζει την ικανότητα της διοίκησης να εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της τράπεζας και να αντιμετωπίζει έγκαιρα τους διάφορους κινδύνους λαμβάνοντας τις σωστές αποφάσεις. Το 2007 η τιμή του δείκτη ήταν 14,27% γεγονός που δείχνει μια αρκετά καλή τραπεζική διοίκηση. Μικρή πτώση επέστη ο δείκτης το 2008, όπου διαμορφώθηκε στο 11,82%, αλλά από το 2009 έως και το 2012 ο δείκτης αυξάνεται έως το 16,79%.

ΕΤΟΣ	Management (M)
2007	14.27%
2008	11.82%
2009	14.19%
2010	14.74%
2011	16.50%
2012	16.79%

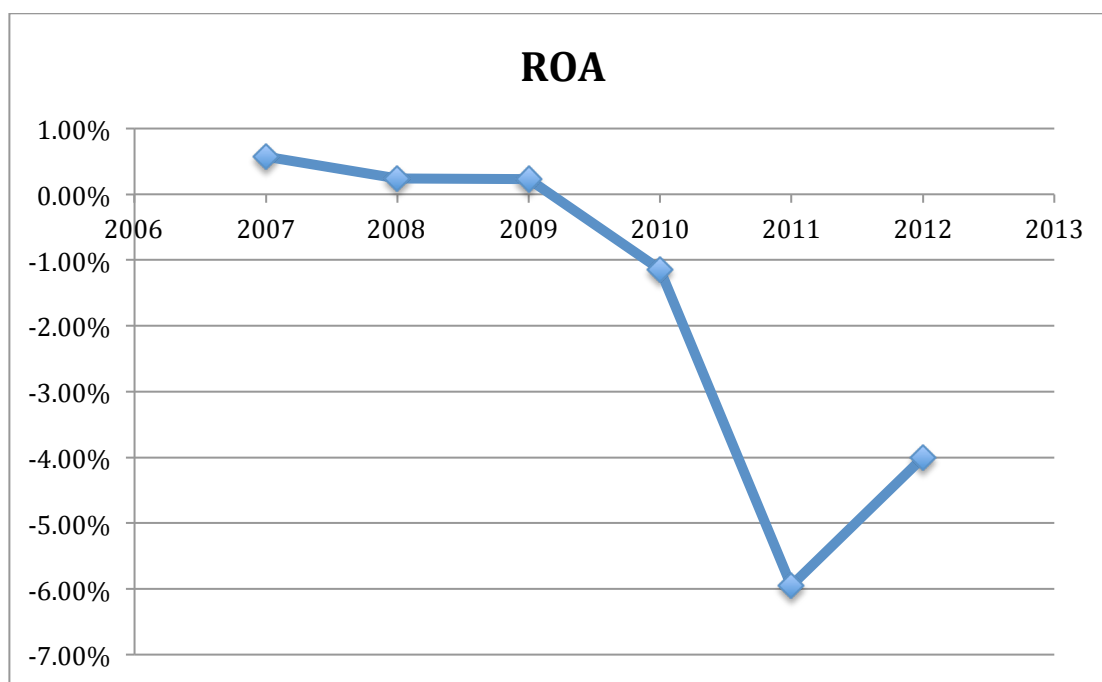
Η αύξηση του δείκτη διοίκησης είναι απόρροια της μείωσης των εξόδων λειτουργίας της τράπεζας, μέσω της μείωσης του προσωπικού και των απολαβών του, αλλά δείχνει μια ισχυρή διοίκηση που λαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση των κινδύνων της τράπεζας.

2.3.4 Δείκτης Κερδοφορίας

Ο δείκτης κερδοφορίας προκύπτει από το αποτέλεσμα του μέσου όρου των επιμέρους δεικτών κερδοφορίας ROA και ROE. Ο δείκτης ROA, που απεικονίζει την κερδοφορία της τράπεζας σε σχέση με τον μέσο όρο του ενεργητικού της, είναι ικανοποιητικός όταν λαμβάνει τιμή μεταξύ 1% και 2,5%. Για την τράπεζα Αττικής, ο δείκτης, αν και είχε θετική, και αρκετά κοντά στο εύρος της αποδεκτής, τιμή έως και το 2009, από το 2010 έως και το 2012 η τιμή είναι αρνητική, λόγω του γεγονότος ότι τα έτη αυτά η τράπεζα παρουσίασε ζημιές. Το 2012 παρατηρούμε μια ελαφριά ανάκαμψη του δείκτη, λόγω μείωσης της καθαρής ζημίας της τράπεζας, αλλά η τιμή παραμένει αρκετά χαμηλή, δείχνοντας ότι η τράπεζα δεν διαχειρίζεται αποδοτικά τα περιουσιακά της στοιχεία.

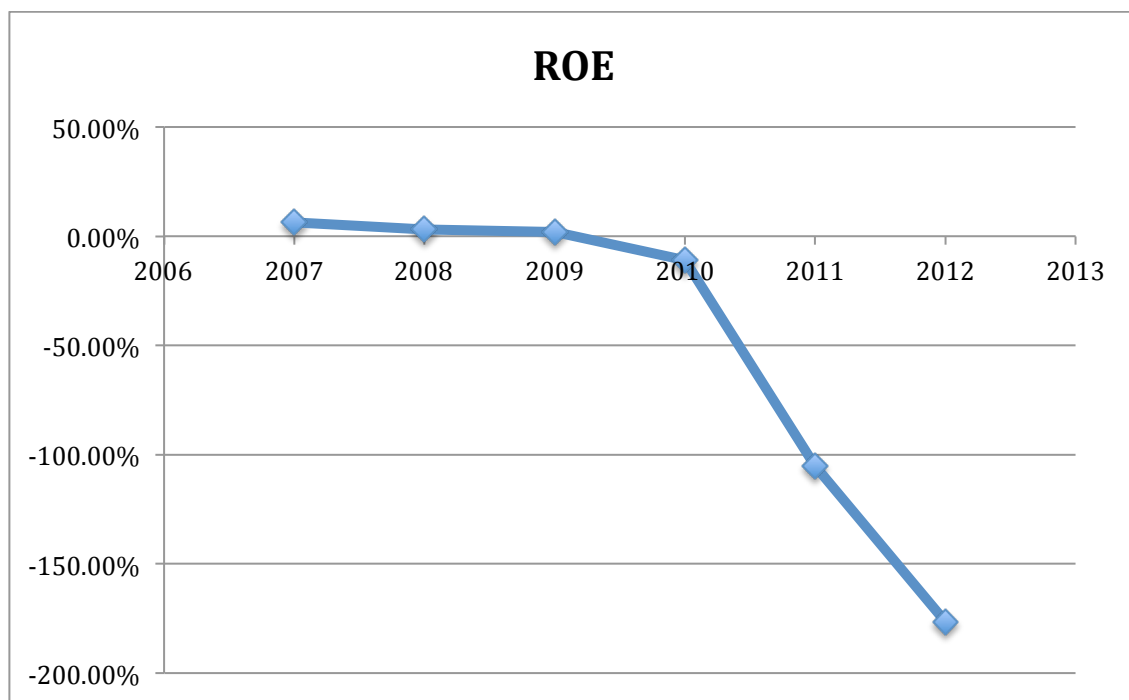
ΕΤΟΣ	Earnings (ROA)
2007	0.58%
2008	0.24%
2009	0.23%
2010	-1.14%
2011	-5.96%
2012	-4.01%

Ο δείκτης ROE εκφράζει το καθαρό κέρδος για κάθε μονάδα επενδύμενου κεφαλαίου, και θα πρέπει και αυτός να έχει τιμή άνω του 2,5%, με τις τιμές από 1% έως 2,5% να θεωρούνται ικανοποιητικές. Από τα αποτελέσματα του δείκτη βλέπουμε την δραματική πτώση της κερδοφορίας της τράπεζας. Ενώ τα έτη 2007 έως και 2009 η κερδοφορία ήταν, αν και μειωνόταν, σε αρκετά καλά επίπεδα, το 2010, χρονιά που η τράπεζα εμφάνισε ζημιές, ο δείκτης έπεσε στο -11,02%. Τα δύο επόμενα χρόνια ακολούθησε μια ακόμα μεγαλύτερη πτώση, φτάνοντας το 2012 στην υπερβολικά χαμηλή τιμή -176,50%.

ΕΤΟΣ	Earnings (ROE)
2007	6.33%
2008	3.19%
2009	1.96%
2010	-11.02%
2011	-105.12%
2012	-176.50%

Το διάγραμμα είναι ενδεικτικό του βαθμού της μείωσης της τιμής του δείκτη ROE. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι η μεγάλη μείωση των ιδίων κεφαλαίων καθώς και η ζημία που κατέγραψε η τράπεζα, ειδικά τα δύο τελευταία χρόνια, έχουν συντελέσει στην αρνητική εικόνα του δείκτη ROE. Ο συνδυασμός των δεικτών ROE και ROA δείχνει την μεγάλη πτώση που υπέστη η συνολική κερδοφορία της τράπεζας, λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

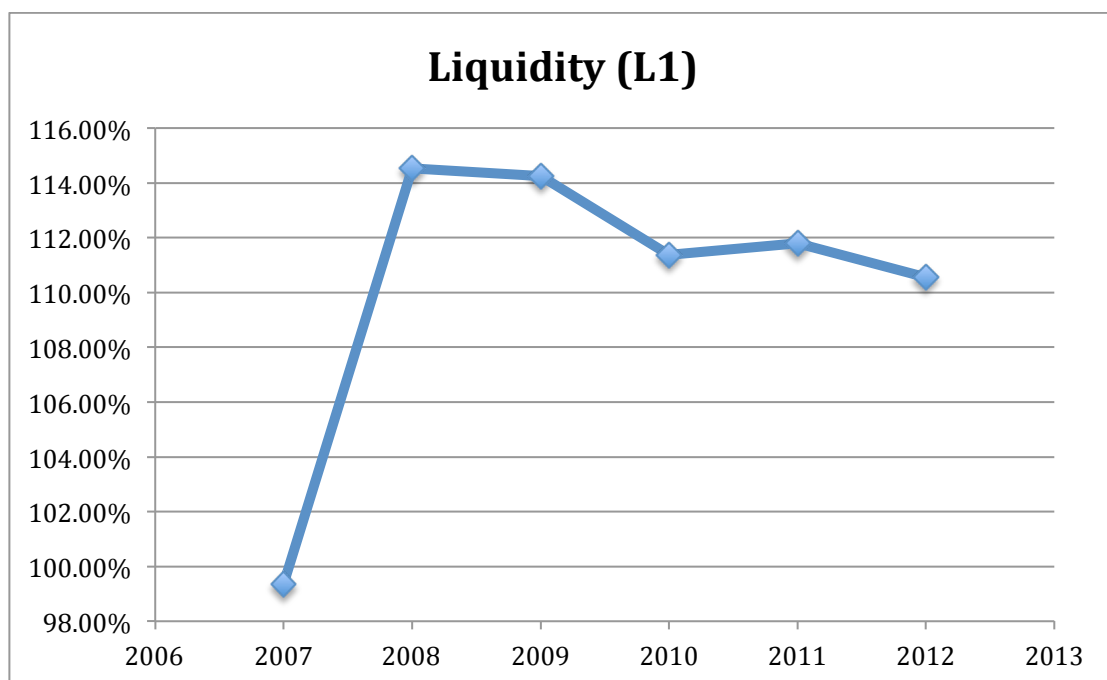

2.3.5 Δείκτης Ρευστότητας

Ο δείκτης ρευστότητας, όπως και ο δείκτης κερδοφορίας, εξάγεται από τον μέσο όρο των δεικτών άμεσης και έμμεσης ρευστότητας, που συμβολίζονται με L1 και με L2 αντίστοιχα.

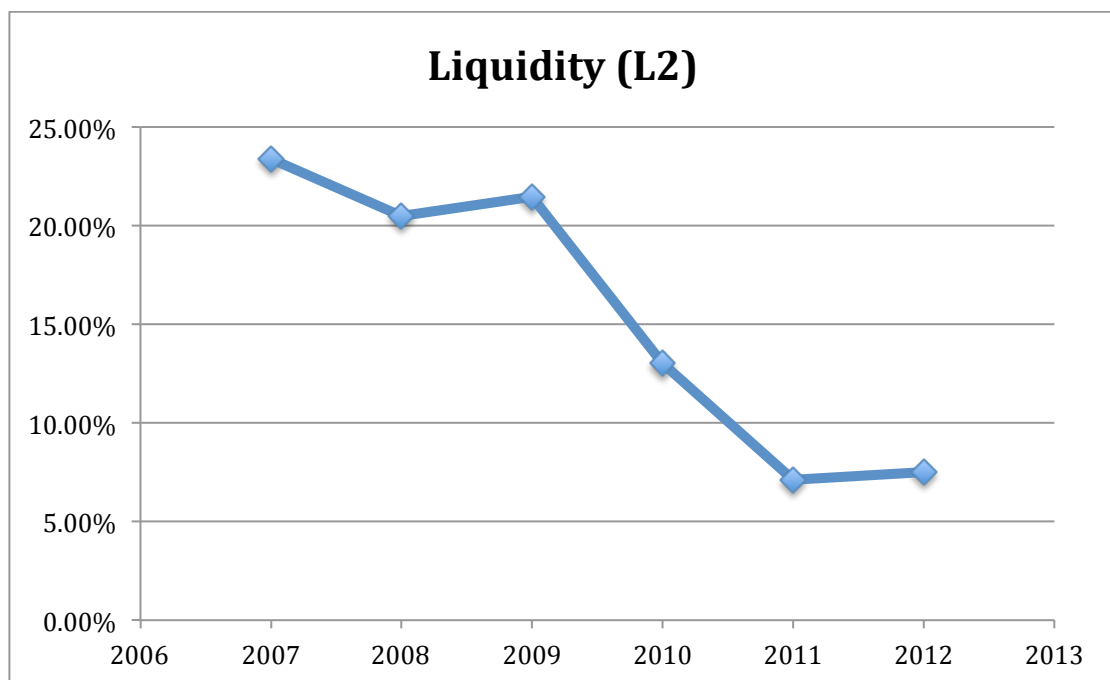
Ο δείκτης L1 θα πρέπει να είναι αρκετά μικρότερος από την μονάδα, για να μπορεί η τράπεζα να χορηγεί δάνεια έχοντας την ασφάλεια των καταθέσεων. Στην περίπτωση της τράπεζας Αττικής, ο δείκτης αυτός ήταν χαμηλότερος της μονάδας μόνο το 2007, και έκτοτε είναι σταθερά άνω του 110% με υψηλότερη τιμή το 2008, χρονιά που μεγάλο μέρος των καταθετών προχώρησε σε ανάληψη των χρημάτων του, λόγω της αβεβαιότητας που επικρατούσε. Η εικόνα του 2008 σταδιακά δείχνει να αντιστρέφεται, καθώς παρατηρείται μια μείωση του δείκτη, ο οποίος το 2012 έφτασε το 110,56%, λόγω όμως της μείωσης των χορηγούμενων δανείων και όχι της αύξησης της καταθετικής βάσης της τράπεζας.

ΕΤΟΣ	Liquidity (L1)
2007	99.34%
2008	114.52%
2009	114.24%
2010	111.37%
2011	111.80%
2012	110.56%

Ο δείκτης ρευστότητας L2 δείχνει τον βαθμό κάλυψης των υποχρεώσεων της τράπεζας μέσω των άμεσα ρευστοποιήσιμων στοιχείων, και θα πρέπει να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη τιμή. Το 2007, ο δείκτης για την τράπεζα Αττικής διαμορφώθηκε στο 23,39%. Παρόλο που η τιμή αυτή είναι χαμηλή, δεν δημιούργησε προβλήματα στην ρευστότητα, καθώς, την ίδια χρονιά, ο δείκτης L1 ήταν αρκετά ικανοποιητικός, διατηρώντας τον συνολικό δείκτη ρευστότητας σε καλά επίπεδα. Όμως, κατά την διάρκεια της κρίσης ο δείκτης μειώθηκε αρκετά, φτάνοντας έως το 7,11% το 2011. Το 2012 ακολούθησε μια μικρή αύξηση η οποία δεν καταφέρνει να αντιστρέψει την κακή εικόνα του δείκτη. Συνολικά, ο δείκτης διατηρεί την αρνητική εικόνα, γεγονός που κάνει φανερή την ανάγκη άμεσης ενίσχυσης της ρευστότητας της τράπεζας για την ικανοποίηση των υποχρεώσεών της.

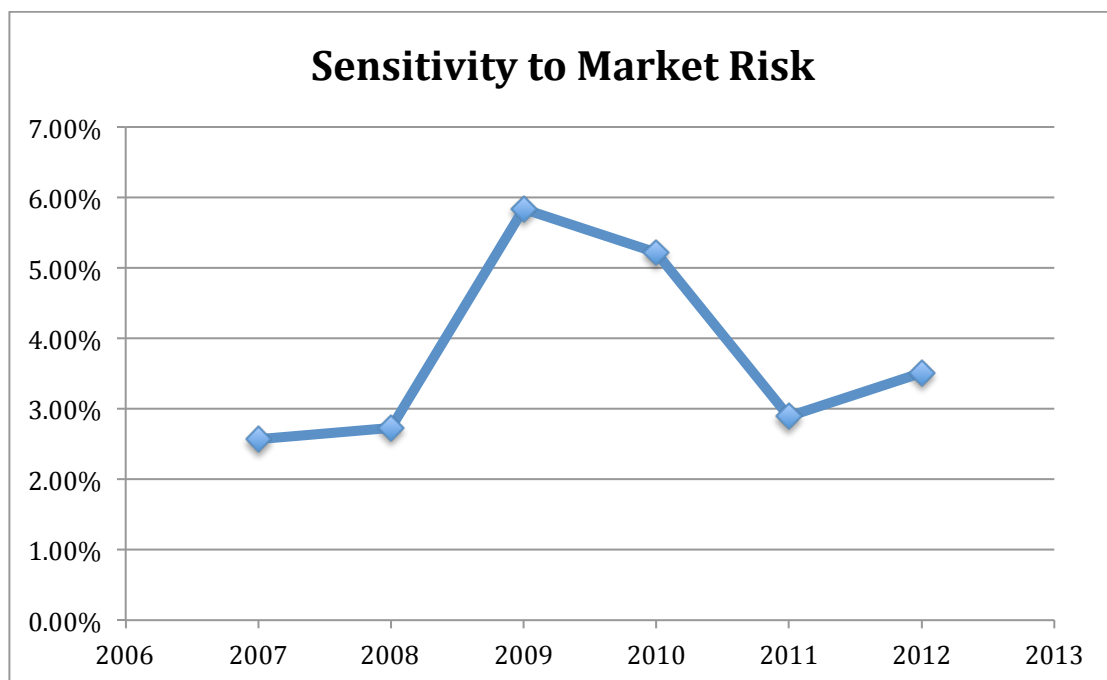
ΕΤΟΣ	Liquidity (L2)
2007	23.39%
2008	20.47%
2009	21.46%
2010	13.02%
2011	7.11%
2012	7.51%

2.3.6 Δείκτης Ευαισθησίας στον Κίνδυνο Αγοράς

Ο δείκτης ευαισθησίας στους κινδύνους της αγοράς απεικονίζει τον κίνδυνο που θα αντιμετωπίσει η τράπεζα σε περίπτωση διακύμανσης των επιτοκίων και των ισοτιμιών συναλλάγματος. Η διοίκηση επιδιώκει χαμηλή τιμή του δείκτη, και για τα έτη 2007 και 2008 πέτυχε τον σκοπό της, με τιμές 2,57% και 2,73% αντίστοιχα. Το 2009 και το 2010 παρατηρούμε μια αύξηση του δείκτη, καθώς η τράπεζα αύξησε τα αξιόγραφα στο χαρτοφυλάκιό της, ενώ το 2011 ο δείκτης υποχώρησε κατά 50%, ως αποτέλεσμα της μείωσης στο μισό της αξίας των αξιογράφων της τράπεζας λόγω του PSI+. Το 2012 η τιμή του δείκτη αυξήθηκε, κυρίως λόγω της μείωσης του ενεργητικού της τράπεζας, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό τον κίνδυνο αγοράς στον οποίο είναι εκτεθειμένη η τράπεζα.

ΕΤΟΣ	Sensitivity to Market Risk (S)
2007	2.57%
2008	2.73%
2009	5.83%
2010	5.22%
2011	2.89%
2012	3.51%

2.4 Βαθμολόγηση Τράπεζας

Για την συνολική βαθμολόγηση της τράπεζας, βαθμολογήθηκαν πρώτα οι επιμέρους δείκτες και στην συνέχεια λαμβάνοντας υπ' όψιν τους αντίστοιχους συντελεστές βαρύτητας των δεικτών, εξάγουμε το σύνολο της βαθμολογίας της τράπεζας Αττικής για το κάθε έτος εξέτασης.

Για την βαθμολόγηση των δεικτών χρησιμοποιήθηκαν οι αριθμοί από το 1 έως το 5, με το 1 να είναι η υψηλότερη και το 5 η χειρότερη βαθμολογία. Στον πίνακα που ακολουθεί βλέπουμε ότι διαχρονικά οι δείκτες χειροτερεύουν, με εξαίρεση τον δείκτη ευαισθησίας στον κίνδυνο της αγοράς, ο οποίος παραμένει σταθερός και βαθμολογείται με 1 σε όλα τα έτη.

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΕΣ	2007	2008	2009	2010	2011	2012
CAR	2	2	1	1	2	4
Asset Quality (M.O.)	2	2	2	2	2	2.5
M	2	2	2	2	3	3
Earnings (M.O.)	2	2	2.5	5	5	5
Liquidity (M.O.)	2.5	3.5	3.5	4	4.5	4.5
S	1	1	1	1	1	1

2.4.1 Στάθμιση των δεικτών.

Η στάθμιση του κάθε δείκτη έγινε με γνώμονα την σημαντικότητά του στην συνολική φερεγγυότητα της τράπεζας. Για τον λόγο αυτό, οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας έλαβαν την υψηλότερη στάθμιση, 30%, καθώς η χαμηλή βαθμολογία της τράπεζας σε αυτούς τους δείκτες σημαίνει ότι χρειάζεται άμεση χορήγηση ρευστότητας για να επιβιώσει των κινδύνων και επίσης ότι η φερεγγυότητα της τράπεζας διαταράσσεται. Την αμέσως υψηλότερη στάθμιση λαμβάνει ο δείκτης ποιότητας στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας, 15%, καθώς τα δάνεια σε καθυστέρηση και τα απομειωμένα δάνεια έχουν αυξηθεί, και θα συνεχίσουν να αυξάνονται, και για τον λόγο αυτό θα πρέπει οι προβλέψεις της τράπεζας να είναι ακριβείς για την αποφυγή δυσάρεστων γεγονότων.

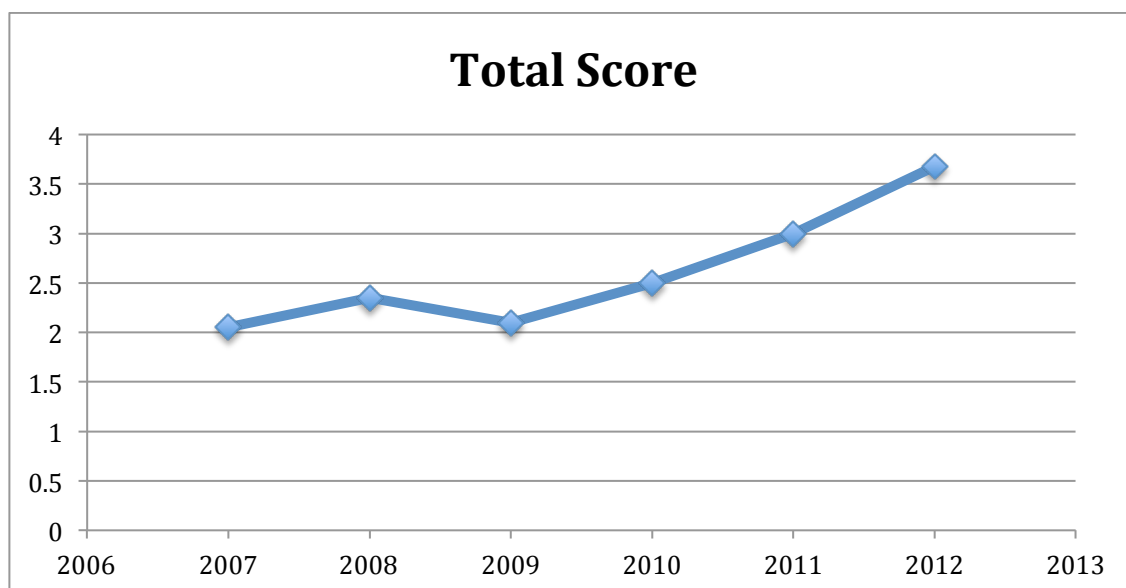
Οι δείκτες κερδοφορίας ROA και ROE σταθμίζονται με 10%, στο ίδιο επίπεδο σημαντικότητας με τον δείκτη ευαισθησίας στον κίνδυνο της αγοράς, και τέλος ο δείκτης διοίκησης και διαχείρισης σταθμίζεται με 5%, καθώς θεωρείται ότι ,ειδικά στην τράπεζα Αττικής, διαδραματίζει τον λιγότερο σημαντικό ρόλο στην διαδικασία αξιολόγησής της.

2.4.2 Συνολική βαθμολογία ανά έτος.

Οι επιμέρους βαθμολογίες σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες σταθμίσεις των δεικτών μας οδηγούν στην συνολική βαθμολογία της τράπεζας Αττικής για τα έτη από το 2007 έως και το 2012.

Το 2007 η τράπεζα έχει την καλύτερη βαθμολογία, 2.05, γεγονός που αντικατοπτρίζει και την εικόνα του συνόλου του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα πριν το 2008. Το 2008, λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης και του αρχικού αντίκτυπου στις ελληνικές τράπεζες, η συνολική βαθμολογία χειροτέρευσε, φτάνοντας στο 2.35, αλλά το 2009 υπήρξε μια επαναφορά στα επίπεδα του 2007, καθώς επικράτησε σχετική σταθερότητα στο τραπεζικό σύστημα μετά την αρχική αβεβαιότητα. Το 2010, η προσφυγή της Ελλάδος στον μηχανισμό στήριξης, δημιούργησε αναταραχή τόσο στην κοινωνία όσο και στις τράπεζες, με αποτέλεσμα η συνολική βαθμολογία να φτάσει στο 2.5 και τα επόμενα χρόνια στο 3 και 3.675 το 2011 και το 2012 αντίστοιχα. Η τελική βαθμολόγηση με 3.675 της τράπεζας Αττικής δείχνει την μείωση της φερεγγυότητάς της και την ανάγκη για άμεση εύρεση τρόπων για την βελτίωση της συνολικής της εικόνας, η οποία έχει αλλάξει δραματικά στην διάρκεια των έξι τελευταίων ετών.

	Συνολική Βαθμολογία
2007	2.05
2008	2.35
2009	2.1
2010	2.5
2011	3
2012	3.675

Κεφάλαιο 3 : Stress Tests

3.1 Εισαγωγή στα Stress Tests

Λόγω της αυξανόμενης χρηματοοικονομικής αστάθειας σε πολλές χώρες κατά την δεκαετία του 1990, κατέστη αναγκαία κατανόηση των ευπαθών σημείων του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Μία από τις κυριότερες μεθόδους ποσοτικοποίησης των τρωτών αυτών σημείων των τραπεζών είναι το stress testing.

Οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, όπως αλλιώς λέγονται, αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο διαχείρισης κινδύνων, και χρησιμοποιούνται για να προειδοποιήσουν τις τράπεζες σε σχέση με τις αρνητικές απρόβλεπτες επιπτώσεις που μπορεί να έχουν οι διάφοροι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται. Η μέθοδος αυτή αποσκοπεί στην διερεύνηση των επιπτώσεων που μπορεί να έχει η μεταβολή συγκεκριμένων παραγόντων στην αξία του χαρτοφυλακίου τίτλων ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Τα stress tests παρέχουν μια ένδειξη ως προς το ύψος των κεφαλαίων που χρειάζονται οι τράπεζες για να απορροφήσουν τις ζημιές σε περίπτωση υλοποίησης συγκεκριμένων ακραίων υποθετικών σεναρίων.

Τα υποθετικά σενάρια που χρησιμοποιούνται πρέπει να είναι μεν ακραία αλλά και ρεαλιστικά, και θα πρέπει να περιλαμβάνουν μελλοντικές μεταβολές στις οικονομικές συνθήκες που δυνητικά ενδέχεται να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική κατάσταση των τραπεζών. Στην εργασία μας υποθέτουμε δύο σενάρια, ένα ήπιο και ένα ακραίο, σε κάθε κίνδυνο, ώστε να καλύψουμε ένα όσο το δυνατόν ευρύτερο φάσμα πιθανών μεταβολών. Αυτές οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων συμβάλουν στην αξιολόγηση των κινδύνων των τραπεζών, διευκολύνουν στον προγραμματισμό των κεφαλαίων και της ρευστότητας, συνεισφέρουν στην αξιολόγηση των αντοχών των τραπεζών σε περίπτωση έκθεσής τους σε κινδύνους και συνδράμουν στον προγραμματισμό της διαχείρισης κρίσεων. Για την εφαρμογή των stress tests ακολουθούμε τα εξής στάδια :

1. Επιλέγουμε το σενάριο, δηλαδή ένα πιθανό τρόπο εξέλιξης των μεταβλητών που μας ενδιαφέρουν
2. Υπολογίζουμε τις χρηματικές ροές και τους διαφόρους αριθμοδείκτες για κάθε σενάριο
3. Χρησιμοποιούμε τα αποτελέσματα κάθε σεναρίου για την διαμόρφωση της συνολικής εικόνας της έκθεσης της τράπεζας στα διάφορα είδη κινδύνου

Τα κυριότερα είδη κινδύνων που αξιολογούνται σε μια τράπεζα και θα ασχοληθούμε στην συνέχεια είναι ο κίνδυνος επιτοκίου, ο πιστωτικός κίνδυνος, και ο κίνδυνος ρευστότητας.

3.2 Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι άμεσα συνδεδεμένος με την φύση των δραστηριοτήτων μιας τράπεζας και ορίζεται ως ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων της. Αποτελεί πολύ σημαντική πηγή κινδύνου για τα πιστωτικά ιδρύματα και για τον λόγο αυτό η αποτελεσματική παρακολούθηση και διαχείρισή του αποτελούν πρωταρχικό μέλημα της διοίκησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Με άλλα λόγια, ο πιστωτικός κίνδυνος, είναι ο κίνδυνος που προκύπτει όταν ένας αντισυμβαλλόμενος ή οφειλέτης αθετεί τις υποχρεώσεις του, και αναφέρεται στο ρίσκο που αφορά τις ταμειακές ροές από ένα περιουσιακό στοιχείο που δεν έχει αποπληρωθεί στο ακέραιο σύμφωνα με τις προσυμφωνημένες υποχρεώσεις του. Ο βαθμός του κινδύνου που εμπεριέχεται σε κάθε πιστωτικό άνοιγμα εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, στους οποίους περιλαμβάνονται οι γενικότερες συνθήκες της οικονομίας και της αγοράς, η χρηματοοικονομική θέση των οφειλετών, το ύψος, το είδος και η διάρκεια των ανοιγμάτων καθώς και η ποιότητα των εξασφαλίσεων. Ο μεγάλος αυτός αριθμός παραγόντων εξάρτησης του πιστωτικού κινδύνου δυσκολεύει την μοντελοποίηση του τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε εμπειρικό επίπεδο. Παρά τις δυσκολίες αυτές, έχει καθιερωθεί ένα γενικότερο πλαίσιο για την μελέτη του πιστωτικού κινδύνου, στο οποίο γίνεται ο διαχωρισμός των χρηματοπιστωτικών απωλειών σε αναμενόμενες και μη αναμενόμενες απώλειες.

Αναμενόμενες θεωρούνται οι απώλειες που ενδέχεται να υποστεί η τράπεζα, και οι οποίες εξάγονται ως πρόβλεψη ενός μέσου επιπέδου ζημιών από τα δάνεια που έχει χορηγήσει. Οι τράπεζες καλύπτουν τις αναμενόμενες απώλειες μέσω των προβλέψεων και των αποτιμήσεων των πιστωτικών τους μέσων. Οι μη αναμενόμενες απώλειες προκύπτουν με άγνωστη συχνότητα και δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν με την διαδικασία των προβλέψεων. Ένα αρκετά αποδεκτό μέσο για την αντιμετώπισή τους είναι το κεφάλαιο χρηματοπιστωτικού κινδύνου, το οποίο προκύπτει από την μέγιστη απώλεια μέσα σε ένα δεδομένο διάστημα εμπιστοσύνης κατά την διάρκεια μιας ομαλής περιόδου ρευστότητας, και θα πρέπει να διατίθεται από την τράπεζα για την κάλυψη των μη αναμενόμενων απωλειών.

3.2.1 Stress Tests Πιστωτικού Κινδύνου

Τα stress test θα πρέπει να εκτιμούν τον πιστωτικό κίνδυνο στο χαρτοφυλάκιο μιας τράπεζας μέσω της εκτίμησης διαφόρων παραμέτρων, όπως:

- Την πιθανότητα αποτυχίας ενός χρηματοπιστωτικού μέσου σε ήπιες αλλά και σε ακραίες συνθήκες
- Την έκταση και τις επιπτώσεις που μπορεί να λάβει μια αθέτηση
- Την πιθανότητα αθέτησης συμβολαίου από πολλούς οφειλέτες την ίδια χρονική στιγμή

Πρώτο stress test : Αναπροσαρμογή προβλέψεων

Στο πρώτο stress test πιστωτικού κινδύνου για την προς εξέταση τράπεζα, εκτιμάται τι θα συνέβαινε αν έπρεπε να διορθώσει τις ισχύουσες προβλέψεις που έχει λάβει με νέες που να ανταποκρίνονται σε αυτές που ζητάει η Κεντρική Τράπεζα ή ο αντίστοιχος ελεγκτικός φορέας. Στο ήπιο σενάριο βλέπουμε ότι η τράπεζα, με τα νέα αυτά ποσοστά αύξησης των προβλέψεων, δεν χρειάζεται να λάβει επιπλέον προβλέψεις, καθώς οι ήδη υπάρχουσες αρκούν και έτσι τα εποπτικά κεφάλαια της παραμένουν αμετάβλητα.

Πίνακας Α1: Κεφαλαιακή Επάρκεια	
Συνολικά Δάνεια	3,602,710,379 €
Εξυπηρετούμενα Δάνεια	2,728,087,416 €
Κανονικά Εξυπηρετούμενα Δάνεια	2,427,311,759 €
Δάνεια Ειδικής Σημείωσης	300,775,656 €
Μη εξυπηρετούμενα δάνεια (NPLs)	874,622,964 €
Υποβαθμισμένα δάνεια	25,897,443 €
Αμφίβολα δάνεια	14,681,026 €
Απομειωμένα δάνεια	834,044,495 €
Προβλέψεις	361,805,665 €
Εποπτικά Κεφάλαια	149,781,690 €
Σταθμισμένο έναντι Κινδύνου Ενεργητικό	3,197,824,000 €
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (CAR)	4.68%
Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια / Συνολικά Δάνεια	24.28%
(Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια - Προβλέψεις) / Εποπτικά Κεφάλαια	342.38%

Shock 1.Αναπροσαρμογή Προβλέψεων	Ήπιο Σενάριο	
Υποτιθέμενα Ποσοστά Αύξησης Προβλέψεων (%)		
Εξυπηρετούμενα Δάνεια	5	
Δάνεια Ειδικής Σημείωσης	5	
Υποβαθμισμένα δάνεια	10	
Αμφίβολα δάνεια	15	
Απομειωμένα Δάνεια	20	
Απαιτούμενες Προβλέψεις		308,005,168 €
Υπάρχουσες Προβλέψεις		361,805,665 €
Επιπλέον Προβλέψεις		0 €
Εποπτικά Κεφάλαια (μετά το Shock 1)		149,781,690 €
Επίδραση του Σταθμισμένου Έναντι Κινδύνου Ενεργητικό / Εποπτικά Κεφάλαια (%)	100	
Σταθμισμένο έναντι Κινδύνου Ενεργητικό (Μετά το Shock 1)		3,197,824,000 €
Κεφαλαιακή Επάρκεια (μετά το Shock 1)		4.68
Διαφορά στην Κεφαλαιακή Επάρκεια		0.00

Στο ακραίο σενάριο, τα ποσοστά αύξησης των προβλέψεων δεν μπορούν να καλυφθούν από τις ήδη υπάρχουσες, με αποτέλεσμα η τράπεζα να πρέπει να λάβει περίπου 31 εκατομμύρια ευρώ νέες προβλέψεις, μειώνοντας αντίστοιχα τα εποπτικά της κεφάλαια και μειώνοντας, επίσης, τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας κατά μία ποσοστιαία μονάδα.

Shock 1.Αναπροσαρμογή Προβλέψεων	Ακραίο Σενάριο	
Υποτιθέμενα Ποσοστά Αύξησης Προβλέψεων (%)		
Εξυπηρετούμενα Δάνεια	5	
Δάνεια Ειδικής Σημειώσεις	5	
Υποβαθμισμένα δάνεια	15	
Αμφίβολα δάνεια	20	
Απομειωμένα Δάνεια	30	
Απαιτούμενες Προβλέψεις		393,438,541 €
Υπάρχουσες Προβλέψεις		361,805,665 €
Επιπλέον Προβλέψεις		31,632,876 €
Εποπτικά Κεφάλαια (μετά το Shock 1)		118,148,814 €
Επίδραση του Σταθμισμένου Έναντι Κινδύνου Ενεργητικό / Εποπτικά Κεφάλαια (%)	100	
Σταθμισμένο έναντι Κινδύνου Ενεργητικό (Μετά το Shock 1)		3,166,191,124 €
Κεφαλαιακή Επάρκεια (μετά το Shock 1)		3.73%
Διαφορά στην Κεφαλαιακή Επάρκεια		-1.0

Δεύτερο stress test : Αύξηση μη Εξυπηρετούμενων Δανείων

Το δεύτερο stress test μοντελοποιεί μια γενικότερη πτώση στην ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού. Γίνεται η υπόθεση ότι αυξάνονται τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια κατά 15%, ως ποσοστό των εξυπηρετούμενων δανείων, στο ήπιο σενάριο και κατά 30% στο ακραίο σενάριο.

Στο ήπιο σενάριο, παρά το μικρό σχετικά ποσοστό αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η ήδη μικρή τιμή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας μειώνεται κατά 3.15 μονάδες. Στο ακραίο σενάριο, η αύξηση κατά 30% μειώνει την κεφαλαιακή επάρκεια κατά 6.52 μονάδες, και διαμορφώνεται πλέον στην υπερβολικά χαμηλή τιμή του δείκτη -1.83%. Επίσης, αυξάνεται και ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα συνολικά δάνεια στο 46.99%, ποσοστό που δημιουργεί μεγάλο πρόβλημα στην τράπεζα, καθώς σχεδόν τα μισά από τα δάνεια που έχει χορηγήσει είναι πλέον μη εξυπηρετούμενα, και , πλέον, δεν υπάρχει και η απαραίτητη κεφαλαιακή επάρκεια για την αποφυγή δυσάρεστων γεγονότων.

Shock 2. Αύξηση μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (NPLs)	Ήπιο Σενάριο	
Υποτιθέμενη αύξηση στα NPLs (%)	15	
Η αύξηση είναι αναλογική με:		
Υπάρχοντα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (1=Ναι, 0=Όχι)	0	
Υπάρχοντα Εξυπηρετούμενα Δάνεια (1=Ναι, 0=Όχι)	1	
Επιπλέον Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια		409,213,112 €
Υποτιθέμενη αύξηση στις προβλέψεις για τα νέα NPLs (%)	25	
Επιπλέον Προβέψεις		102,303,278 €
Εποπτικά Κεφάλαια (μετά το Shock 2)		47,478,412 €
Επίδραση του RWA / Εποπτικά Κεφάλαια (%)	100	
Σταθμισμένο έναντι Κινδύνου Ενεργητικό		3,095,520,722 €
Κεφαλαιακή Επάρκεια (μετά το Shock 2)		1.53
Διαφορά στην Κεφαλαιακή Επάρκεια		-3.15
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (μετά το Shock 2)		1,283,836,076 €
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια / Συνολικά Δάνεια (μετά το Shock 2)		35.64
Προβλέψεις / Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (μετά το Shock 2)		36.15

Shock 2. Αύξηση μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (NPLs)	Ακραίο Σενάριο	
Υποτιθέμενη αύξηση στα NPLs (%)	30	
Η αύξηση είναι αναλογική με:		
Υπάρχοντα Μη εξυπηρετούμενα Δάνεια (1=Ναι, 0=Όχι)	0	
Υπάρχοντα Εξυπηρετούμενα Δάνεια (1=Ναι, 0=Όχι)	1	
Επιπλέον Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια		818,426,225 €
Υποτιθέμενη αύξηση στις προβλέψεις για τα νέα NPLs (%)	25	
Επιπλέον Προβέψεις		204,606,556 €
Εποπτικά Κεφάλαια (μετά το Shock 2)		-54,824,866 €
Επίδραση του RWA / Εποπτικά Κεφάλαια (%)	100	
Σταθμισμένο έναντι Κινδύνου Ενεργητικό		2,993,217,444 €
Κεφαλαιακή Επάρκεια (μετά το Shock 2)		-1.83
Διαφορά στην Κεφαλαιακή Επάρκεια		-6.52
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (μετά το Shock 2)		1,693,049,188 €
Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια / Συνολικά Δάνεια (μετά το Shock 2)		46.99
Προβλέψεις / Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (μετά το Shock 2)		33.46

3.3. Κίνδυνος Ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας σε ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αποτελεί έναν από τους κυριότερους κινδύνους και εμφανίζεται όταν υπάρχει αδυναμία κάλυψης των τρεχουσών υποχρεώσεων. Υπάρχουν δύο είδη κινδύνου ρευστότητας, ο κίνδυνος ρευστότητας ενεργητικού και η χρηματοδότηση του κινδύνου ρευστότητας. Ο κίνδυνος ρευστότητας ενεργητικού αναφέρεται στην αδυναμία της διεξαγωγής μιας συναλλαγής σε τρέχουσες τιμές της αγοράς λόγω του μεγέθους αυτής. Αυτό το είδος κινδύνου ρευστότητας εμφανίζεται όταν κάποια στοιχεία του ενεργητικού χρειάζεται να ρευστοποιηθούν άμεσα. Η χρηματοδότηση του κινδύνου ρευστότητας αναφέρεται στην αδυναμία της εύρεσης ικανοποιητικής χρηματοδότησης για την πληρωμή υποχρεώσεων εντός συγκεκριμένων χρονικών ορίων. Σε πολλές περιπτώσεις τραπεζικής αποτυχίας, η έλλειψη ρευστότητας εμφανίζεται αφού χαρακτηριστεί η τράπεζα ως αφερέγγυα. Έτσι, η έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης της ρευστότητας θεωρείται ότι είναι ένα σημάδι ότι η τράπεζα βρίσκεται σε σοβαρές οικονομικές δυσκολίες.

Οι τράπεζες αντιμετωπίζουν συνεχή ανάγκη για ρευστότητα λόγω των διαφορών στις ημερομηνίες λήξης ανάμεσα στα στοιχεία του ενεργητικού τους και στις υποχρεώσεις τους. Οι ταμειακές ροές που λαμβάνουν οι τράπεζες από τα στοιχεία του ενεργητικού, μπορεί να μην εξισώνονται με τις ταμειακές εκροές για την κάλυψη των υποχρεώσεων. Σε προβλήματα ρευστότητας είναι πιθανόν να οδηγήσει και η μεταβολή των επιτοκίων. Τα υψηλά επιτόκια μπορεί να προκαλέσουν αύξηση στις αναλήψεις χρημάτων, καθώς οι καταθέτες ψάχνουν εναλλακτικούς τρόπους να πετύχουν υψηλότερες αποδόσεις. Επίσης, η αύξηση των επιτοκίων μπορεί να επιφέρει μια μείωση στην εμπορευματική αξία των στοιχείων του ενεργητικού, που οι τράπεζες έχουν στη κατοχή τους προκειμένου να καλυφθούν οι αναλήψεις, μέσω άμεσης ρευστοποίησης. Τέλος, μια κρίση ρευστότητας μπορεί να εξαρτάται από κεφάλαια που είναι πιθανόν να εξαντληθούν, όπως ο εξωτερικός δανεισμός της τράπεζας, ή από στοιχεία του ενεργητικού που μπορούν απροσδόκητα να μετατραπούν, σε περιόδους κρίσης, σε δύσκολα ρευστοποιήσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, τράπεζες που έχουν στην κατοχή τους κρατικά ομόλογα ως άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία, είναι πιθανόν να διαπιστώσουν ότι σε περιόδους κρίσης, όπου θα χρειαστούν να τα ρευστοποιήσουν, να μην μπορεί αυτό να πραγματοποιηθεί καθώς η αγορά δεν θα ανταποκρίνεται. Όμως, ακόμα και αν υπάρξει αγορά που θα ανταποκριθεί, είναι πιθανόν οι τράπεζες να χρειαστεί να πουλήσουν τα στοιχεία αυτά με μεγάλες εκπτώσεις. Ομοίως, οι καταθέσεις της τράπεζας σε άλλες εγχώριες τράπεζες, που υπό κανονικές συνθήκες μπορούν να ρευστοποιηθούν άμεσα, υπάρχει πιθανότητα να μην μπορούν, αν οι τράπεζες που τις διακρατούν μετατραπούν σε αφερέγγυες.

3.3.1 Stress Test Κινδύνου Ρευστότητας

Το stress test που εφαρμόζουμε στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα εξετάζει τον αριθμό των ημερών που θα αντέξει η τράπεζα μετά από μια αύξηση των αναλήψεων των καταθετών, υπό την προϋπόθεση ότι η τράπεζα δεν έχει την δυνατότητα να αντλήσει ρευστότητα από άλλες τράπεζες ή την κεντρική τράπεζα με την μορφή δανεισμού. Ειδικότερα, υποθέτουμε ότι καθημερινά πραγματοποιούνται αναλήψεις ενός σταθερού ποσού επί των καταθέσεων και εξετάζουμε πόσες μέρες θα αντέξει η τράπεζα, έχοντας στην διάθεσή της τα ρευστά της διαθέσιμα αλλά και τα άμεσα ρευστοποιήσιμα στοιχεία του ενεργητικού της, που μπορεί να μετατρέπει κάθε μέρα σε ρευστό. Θέτουμε ως όριο τις πέντε ημέρες, καθώς μετά από πέντε ημέρες μεσολαβεί Σαββατοκύριακο και οι τράπεζες κλείνουν κερδίζοντας πολύτιμο χρόνο στην διοίκηση να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο.

Υποθέτουμε δύο διαφορετικά σενάρια για να εξετάσουμε. Αρχικά, μέσω του ήπιου σεναρίου, υποθέτουμε ότι κάθε μέρα αποσύρονται από την τράπεζα, με την μορφή αναλήψεως, το 5% των καταθέσεων όψεως και το 3% των προθεσμιακών καταθέσεων. Επίσης, υποθέτουμε ότι από τα ρευστοποιήσιμα στοιχεία της τράπεζας, διατίθεται προς άμεση ρευστοποίηση το 95% κάθε ημέρα, και από τα μη ρευστοποιήσιμα διατίθεται το 1% καθημερινά.

Stress Test Κινδύνου Ρευστότητας	Ήπιο Σενάριο
Καταθέσεις σε ευρώ	574,874,629
Ημερήσιες Αναλήψεις (%)	5
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ	2,356,496,759
Ημερήσιες Αναλήψεις (%)	3
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού	223,323,537
Ημερήσια Διαθεσιμότητα (%)	95
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού	3,682,981,736
Ημερήσια Διαθεσιμότητα (%)	1

Τα αποτελέσματα του τεστ εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα, όπου βλέπουμε ότι τα αποθέματα της τράπεζας επαρκούν για την κάλυψη της αυξημένης ζήτησης χρημάτων από τους καταθέτες τις τρεις πρώτες μέρες. Ο αριθμός 1 στο τέλος κάθε ημέρας δείχνει αν η τράπεζα είχε ή όχι την απαραίτητη ρευστότητα για να αντεπεξέλθει στην ημερήσια πίεση ρευστότητας.

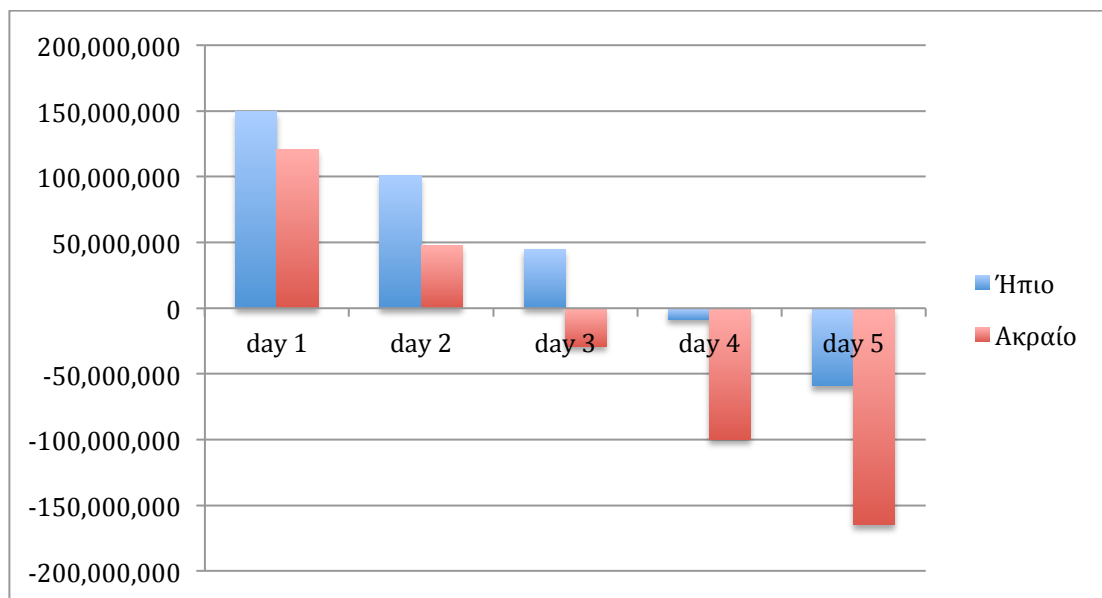
Ήλιο Σενάριο:	Ημέρα 1	
Καταθέσεις σε ευρώ		546,130,898
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,285,801,856
Νέα Εκροή		99,438,634
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		11,166,177
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,646,151,919
Νέα Εισροή		248,987,177
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		149,548,543
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		1
Ημέρα 2		
Καταθέσεις σε ευρώ		518,824,353
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,217,227,800
Νέα Εκροή		95,880,601
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		558,309
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,609,690,400
Νέα Εισροή		47,069,387
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		100,737,329
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		1
Ημέρα 3		
Καταθέσεις σε ευρώ		492,883,135
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,150,710,966
Νέα Εκροή		92,458,052
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		27,915
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,573,593,496
Νέα Εισροή		36,627,297
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		44,906,575
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		1
Ημέρα 4		
Καταθέσεις σε ευρώ		468,238,979
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,086,189,637
Νέα Εκροή		89,165,486
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		1,396
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,537,857,561
Νέα Εισροή		35,762,455
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		-8,496,456
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		0
Ημέρα 5		
Καταθέσεις σε ευρώ		444,827,030
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,023,603,948
Νέα Εκροή		85,997,638
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		70
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,502,478,985
Νέα Εισροή		35,379,902
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		-59,114,192
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		0

Στο ακραίο σενάριο, υποθέτουμε ότι κάθε μέρα αποσύρονται από την τράπεζα, με την μορφή αναλήψεως, το 10% των καταθέσεων όψεως και το 3% των προθεσμιακών καταθέσεων. Οι υπόλοιπες υποθέσεις παραμένουν σταθερές, με το 95% των ρευστοποιήσιμων στοιχείων της τράπεζας και το 1% των μη άμεσα ρευστοποιήσιμων να διατίθεται κάθε ημέρα.

Stress Test Κινδύνου Ρευστότητας	Ακραίο Σενάριο
Καταθέσεις σε ευρώ	574,874,629
Ημερήσιες Αναλήψεις (%)	10
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ	2,356,496,759
Ημερήσιες Αναλήψεις (%)	3
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού	223,323,537
Ημερήσια Διαθεσιμότητα (%)	95
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού	3,682,981,736
Ημερήσια Διαθεσιμότητα (%)	1

Από τα αποτελέσματα του τεστ εξάγουμε το συμπέρασμα ότι τα αποθέματα της τράπεζας επαρκούν μόνο για τις δύο πρώτες μέρες λειτουργίας της με αυξημένη ζήτηση ρευστών.

Όσο στο ήπιο, τόσο και στο ακραίο τεστ, η τράπεζα δείχνει να μην εξασφαλίζει την απαιτούμενη ρευστότητα για να αντεπεξέλθει σε μια πιθανή αύξηση των αναλήψεων. Το γεγονός αυτό την καθιστά ευάλωτη στον κίνδυνο ρευστότητας και δημιουργεί την ανάγκη για την άμεση ανακεφαλαιοποίηση της τράπεζας, ώστε να είναι φερέγγυα απέναντι στους καταθέτες της.

Ακραίο Σενάριο:	Ημέρα 1	
Καταθέσεις σε ευρώ		517,387,166
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,285,801,856
Νέα Εκροή		128,182,366
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		11,166,177
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,646,151,919
Νέα Εισροή		248,987,177
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		120,804,811
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		1
Ημέρα 2		
Καταθέσεις σε ευρώ		465,648,450
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,217,227,800
Νέα Εκροή		120,312,772
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		558,309
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,609,690,400
Νέα Εισροή		47,069,387
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		47,561,426
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		1
Ημέρα 3		
Καταθέσεις σε ευρώ		419,083,605
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,150,710,966
Νέα Εκροή		113,081,679
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		27,915
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,573,593,496
Νέα Εισροή		36,627,297
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		-28,892,955
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		0
Ημέρα 4		
Καταθέσεις σε ευρώ		377,175,244
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,086,189,637
Νέα Εκροή		106,429,689
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		1,396
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,537,857,561
Νέα Εισροή		35,762,455
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		-99,560,190
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		0
Ημέρα 5		
Καταθέσεις σε ευρώ		339,457,720
Προθεσμιακές Καταθέσεις σε ευρώ		2,023,603,948
Νέα Εκροή		100,303,214
Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		70
Μη Ρευστοποιήσιμα Στοιχεία Ενεργητικού		3,502,478,985
Νέα Εισροή		35,379,902
Καθαρή Χρηματοροή απο την αρχή του Bank Run		-164,483,502
Ύπαρξη Ρευστότητας (1=Ναι, 0=Όχι)		0

3.4 Κίνδυνος Επιτοκίου

Ο κίνδυνος του επιτοκίου, είναι ένα μέρος του γενικότερου κινδύνου αγοράς, στον οποίο είναι εκτεθειμένη η τράπεζα. Προκύπτει κατά την διάρκεια της ανταλλαγής στοιχείων μεταξύ του ενεργητικού και του παθητικού, εξαιτίας των μεταβολών που εντοπίζονται στα επιτόκια.

Οι αλλαγές των επιτοκίων μπορούν να επηρεάσουν άμεσα τα έσοδα και έξοδα από τόκους καθώς και άλλα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού, και έμμεσα την εμπορευματική αξία στοιχείων του ισολογισμού, καθώς η παρούσα αξία των μελλοντικών χρηματοροών είναι ευαίσθητη στις μεταβολές των επιτοκίων. Η ανάλυση του κινδύνου επιτοκίου γίνεται με “gap analysis”, η οποία είναι από τις πιο διαδεδομένες και απλουστευμένες μεθόδους για την εύρεση της διαφοράς που υπάρχει μεταξύ χρηματοροών του ενεργητικού και του παθητικού σε διάφορες χρονικές περιόδους.

Χρονική Περίοδος	Συνολικός Κίνδυνος Ενεργητικού	Συνολικός Κίνδυνος Παθητικού	Gap Analysis
<1 μήνα	2,951,809,283.17 €	2,308,550,514.81 €	643,258,768.36 €
1-3 μήνες	543,056,844.61 €	974,499,739.57 €	(431,442,894.96 €)
3-12 μήνες	307,722,245.83 €	470,627,853.86 €	(162,905,608.03 €)
12-60 μήνες	37,599,149.28 €	0.00 €	37,599,149.28 €
Πλέον των 60 μηνών	57,814,637.83 €	0.00 €	57,814,637.83 €
Σύνολο	3,898,002,160.72 €	3,753,678,108.24 €	

	Cumulative Gap Analysis
< 1 Μήνα	643,258,768.36 €
< 3 Μήνες	211,815,873.40 €
< 12 Μήνες	48,910,265.37 €
< 60 Μήνες	86,509,414.65 €
> 60 Μήνες	144,324,052.48 €

3.4.1 Stress Test κινδύνου επιτοκίου

Για το stress test του κινδύνου επιτοκίου θα αναλύσουμε δύο σενάρια. Το ήπιο σενάριο, στο οποίο προβλέπουμε μια αύξηση ή μείωση του ονομαστικού επιτοκίου κατά 1.5%, και το ακραίο σενάριο, στο οποίο προβλέπουμε μια αύξηση ή μείωση του επιτοκίου κατά 3%. Λόγω της μεταβολής των επιτοκίων εξάγουμε συμπεράσματα για την μεταβολή των εποπτικών κεφαλαίων και, ως αποτέλεσμα, την μεταβολή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας.

Stress Test Κινδύνου Επιτοκίου		
Ήπιο Σενάριο	Αύξηση 1.5%	Μείωση 1.5%
Ονομαστικό επιτόκιο: αλλαγή σε ποσοστιαίες μονάδες	1.5	-1.5
Επίδραση στα καθαρά έσοδα από τόκους		
>60 μήνες	2,164,860.79 €	(2,164,860.79 €)
Εποπτικά Κεφάλαια (μετά το σοκ)	151,946,550.79 €	147,616,829.21 €
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (μετά το σοκ)	4.75	4.62
Αλλαγή στον δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας	0.07	(0.07)

Stress Test Κινδύνου Επιτοκίου		
Ακραίο Σενάριο	Αύξηση 3%	Μείωση 3%
Ονομαστικό επιτόκιο: αλλαγή σε ποσοστιαίες μονάδες	3	-3
Επίδραση στα καθαρά έσοδα από τόκους		
>60 μήνες	4,329,721.57 €	(4,329,721.57 €)
Εποπτικά Κεφάλαια (μετά το σοκ)	154,111,411.57 €	145,451,968.43 €
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (μετά το σοκ)	4.82	4.55
Αλλαγή στον δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας	0.14	(0.14)

Και στα δύο σενάρια βλέπουμε ότι η τράπεζα Αττικής σε οποιαδήποτε αύξηση του επιτοκίου αυξάνει τα εποπτικά της κεφάλαια, και ακολούθως τον δείκτη κεφαλαιακής της επάρκειας. Σε μια υποτιθέμενη όμως πτώση των επιτοκίων, στο μεν ήπιο σενάριο ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας μειώνεται κατά 0.07 μονάδες, ενώ στο ακραίο κατά 0.14 μονάδες, γεγονός που επιβαρύνει επιπλέον τον ήδη χαμηλό δείκτη της τράπεζας.

Κεφάλαιο 4 : Συμπεράσματα και τρέχουσες εξελίξεις

Στην εργασία αυτή αξιολογήθηκε η τράπεζα Αττικής, μια μεσαίου μεγέθους μη συστημική τράπεζα του τραπεζικού μας συστήματος, η οποία, όπως και οι αντίστοιχου μεγέθους ελληνικές τράπεζες, αντιμετωπίζει σθεναρά τις προκλήσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης και τους κινδύνους που απορρέουν από αυτή. Η αξιολόγηση με την μεθοδολογία CAMELS, η οποία βασίζεται στην ανάλυση των αποτελεσμάτων χρήσης της ετήσιας έκθεσης, έδειξε την διαχρονική εξέλιξη της τράπεζας για τα έτη από το 2007 έως και το 2012. Στην συνέχεια εφαρμόστηκαν βασικά stress tests για το έτος 2012, με διάφορες υποθέσεις για μελλοντικούς κινδύνους όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο ρευστότητας και το κίνδυνο του επιτοκίου.

Αρχικά, μέσω των αριθμοδεικτών της μεθόδου εξετάστηκε η κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας. Ο δείκτης CAR μειώθηκε σημαντικά κατά τα έτη 2011 και 2012, λαμβάνοντας την μικρότερη τιμή, 4.68%, το 2012, ενώ θα έπρεπε να έχει τιμή άνω του 8%, όπως ορίζει η Βασιλεία. Η πολύ χαμηλή αυτή τιμή του δείκτη, δείχνει την άμεση ανάγκη για ανακεφαλαιοποίηση της τράπεζας για την αποφυγή της χρεοκοπίας. Στην συνέχεια, μέσω των αριθμοδεικτών της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού εξάγεται το συμπέρασμα ότι η τράπεζα έχει λάβει αρκετά ικανοποιητικές προβλέψεις για τα δάνειά της, αλλά το γεγονός αυτό αλλάζει σταδιακά λόγω της αύξησης των απομειωμένων δανείων, υποβαθμίζοντας έτσι την ποιότητα του ενεργητικού της. Ο δείκτης διοίκησης και διαχείρισης δείχνει ότι η διοίκηση της τράπεζας αντιμετωπίζει έγκαιρα τους διάφορους κινδύνους που προκύπτουν μέσω της λήψης σωστών αποφάσεων. Όσον αφορά τους αριθμοδείκτες κερδοφορίας και ρευστότητας, τα αποτελέσματα της τράπεζας δεν είναι ενθαρρυντικά, καθώς η μεγάλη πτώση των ιδίων κεφαλαίων, σε συνδυασμό με τις ζημιές που κατέγραψε η τράπεζα τα τελευταία έτη και την μείωση του κυκλοφορούν ενεργητικού της, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ανακεφαλαιοποίηση και η ενίσχυση της ρευστότητας της είναι απαραίτητες. Ο τελευταίος αριθμοδείκτης που εξετάστηκε είναι αυτός της ευαισθησίας στον κίνδυνο της αγοράς. Η τράπεζα, λόγω της μείωσης των αξιογράφων στο χαρτοφυλάκιο της τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζει μια ικανοποιητική εικόνα, μειώνοντας έτσι την έκθεσή της σε περίπτωση διακύμανσης των επιτοκίων και των ισοτιμιών συναλλάγματος. Στο σύνολό της, η τράπεζα Αττικής, βαθμολογήθηκε με 3.675, βαθμό αρκετά χαμηλό, που έχει αντίκτυπο στην φερεγγυότητα της τράπεζας και δημιουργεί προβλήματα στην συνέχιση της πορείας της στο τραπεζικό σύστημα της χώρας.

Στην συνέχεια της εργασίας πραγματοποιήθηκαν βασικές ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για την τράπεζα. Σκοπός τους είναι η προειδοποίηση της τράπεζας σε σχέση με τις αρνητικές επιπτώσεις των κινδύνων στους οποίους εκτίθεται. Για τον κάθε κίνδυνο, πιστωτικό, επιτοκιακό και κίνδυνο ρευστότητας, εξετάστηκαν δύο σενάρια, ένα ήπιο και ένα ακραίο σενάριο. Τα αποτελέσματα του πιστωτικού κινδύνου δείχνουν ότι σε μια ήπια αναπροσαρμογή των προβλέψεων της τράπεζας, ώστε να ανταποκρίνονται σε αυτές που ζητάει η κεντρική τράπεζα, τα εποπτικά κεφάλαια θα μείνουν ανεπηρέαστα, ενώ σε μια ακραία αναπροσαρμογή θα μειωθούν καθώς η τράπεζα θα πρέπει να αυξήσει τις προβλέψεις της.

Μέσω, επίσης, του πιστωτικού κινδύνου, η τράπεζα αξιολογείται σε μια ενδεχόμενη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων της. Τα αποτελέσματα, τόσο στο ήπιο, όσο και στο ακραίο σενάριο είναι αρνητικά, καθώς ο δείκτης της κεφαλαιακής της επάρκειας βρίσκεται ήδη σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Όσον αφορά τον κίνδυνο ρευστότητας, το stress test που εφαρμόστηκε έδειξε ότι σε μια ενδεχόμενη ήπιας μορφής αύξηση του ποσοστού των ημερησίων αναλήψεων, η τράπεζα θα άντεχε μόνο τρεις ημέρες, ενώ σε μια ακραία αύξηση θα άντεχε δύο ημέρες. Σε κάθε μια των περιπτώσεων είναι εμφανές ότι η τράπεζα χρειάζεται άμεσα αποθέματα ρευστότητας για να συνεχίσει να είναι φερέγγυα προς τους καταθέτες της. Τέλος, μέσω της εκτίμησης του κινδύνου του επιτοκίου εξάγεται το συμπέρασμα ότι σε μια υποτιθέμενη πτώση των επιτοκίων η επίδραση στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας θα είναι αρκετή για να δημιουργήσει πρόβλημα στην ήδη επιβαρυσμένη θέση της τράπεζας.

Είναι εμφανές, λοιπόν, ότι τόσο η αξιολόγηση της τράπεζας Αττικής με την μεθοδολογία CAMELS, όσο και τα αποτελέσματα των stress tests που εφαρμόστηκαν καταλήγουν σε κοινά συμπεράσματα για την πορεία και το μέλλον της τράπεζας. Πιο συγκεκριμένα, η τράπεζα χρειάζεται άμεσα μια αύξηση των κεφαλαίων της ώστε να τονωθεί η ρευστότητά της και να αυξηθεί ο δείκτης της κεφαλαιακής της επάρκειας, ο οποίος είναι πολύ χαμηλότερος από το κατώτατο όριο που έχει τεθεί από την Βασιλεία, μειώνοντας την φερεγγυότητα της τράπεζας και αυξάνοντας την πιθανότητα διάσπασης της και εξαγοράς της.

Όντας αντιμέτωπη με αυτούς τους κινδύνους, η τράπεζα ανακοίνωσε από τον Μάιο του 2013 την προσπάθειά και την πρόθεσή της για την αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου από ιδιώτες, ώστε να παραμείνει ιδιωτική και να μπορεί να συνεχίσει απρόσκοπτα και με νέα δεδομένα την λειτουργία της. Η τράπεζα Αττικής, κατάφερε στα τέλη του Ιουνίου να συγκεντρώσει από ιδιώτες το ποσό των 398,8 εκατομμυρίων ευρώ, που είχε ορίσει η τράπεζα της Ελλάδος ως ποσό των κεφαλαιακών της αναγκών, με αποτέλεσμα να παραμείνει ιδιωτική και να αυξήσει την δυναμική της. Πλέον, θα μπορεί να αντεπεξέλθει στις νέες προκλήσεις που θα προκύψουν και να “αντέξει” στα νέα stress tests που θα διενεργηθούν τον Αύγουστο του 2013 από επιτροπή, στην οποία θα συμμετέχουν ελεγκτές της τράπεζας, η Τράπεζα της Ελλάδος και η European Banking Authority (EBA) με σύμβουλο την BlackRock. Τα αποτελέσματα θα είναι καίριας σημασίας για την πορεία της τράπεζας, καθώς οι φήμες για ένα νέο κούρεμα ομολόγων συνεχώς αυξάνονται, και θα πρέπει η τράπεζα να αντέξει τις πιέσεις που θα προκύψουν από αυτό.

Κεφάλαιο 5: Βιβλιογραφία

Άρθρα :

Adrián F. Rossignolo, Meryem Duygun Fethi, Mohamed Shaban, 2012. "Market crises and Basel capital requirements: Could Basel III have been different? Evidence from Portugal, Ireland, Greece and Spain (PIGS)". *Journal of Banking & Finance*

Blaschke, Winfrid & Martinez Peria, Maria Soledad & Majnoni, Giovanni & Jones, Matthew T. &, 2001. "Stress Testing of Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experiences," *IMF Working Papers 01/88*, International Monetary Fund.

Christopoulos Apostolos G, Mylonakis John, Diktapanidis Pavlos, 2011. "Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System". *International Business Research*, Vol. 4, No. 2, p. 11.

Cihák, Martin, 2005. "Stress Testing of Banking Systems (in English)," *Czech Journal of Economics and Finance (Finance a uver)*, Charles University Prague, Faculty of Social Sciences, vol. 55(9-10), pages 418-440, September.

Cihák, Martin, 2007. "Introduction to Applied Stress Testing", *IMF Working Papers 07/59*, International Monetary Fund.

Dabrowski, Marek, 2010. "The global financial crisis: Lessons for European integration," *Economic Systems*, Elsevier, vol. 34(1), pages 38-54, March.

Gibson, Heather D. & Hall, Stephen G. & Tavlas, George S., 2012. "The Greek financial crisis: Growing imbalances and sovereign spreads," *Journal of International Money and Finance*, Elsevier, vol. 31(3), pages 498-516.

Mitsopoulos M., Pelagidis T., 2011. "Understanding the Greek Crisis. Unlocking the puzzle of Greek banks' deteriorating performance", *World Economics*, vol.12 January – March 2011.

Hilbers, Paul & Jones, Matthew T. 2004. "Stress Testing of Financial Systems", *IMF Working Papers* , International Monetary Fund.

Hilbers, Paul & Jones, Matthew T. & Slack, Graham 2004. "Stress Testing of Financial Systems: What to Do When the Governor Calls", *IMF Working Papers 04/127* , International Monetary Fund.

Otmar, Issing, 2011. "The crisis of European Monetary Union: Lessons to be drawn," *Journal of Policy Modeling*, Elsevier, vol. 33(5), pages 737-749, September.

Reinhart, Carmen M. & Rogoff, Kenneth S. 2011. "From Financial Crash to Debt Crisis," American Economic Review, American Economic Association, vol. 101(5), pages 1676-1706, August.

Uyen Dang, 2011, "The CAMEL rating system in banking supervision. A case study. Arcada University of Applied Sciences. International Business 2011.

Βιβλία:

Heffernan, Shelagh, 2005. "Modern Banking", John Wiley & Sons Ltd.

Mehta, Dileep & Fung, Hung-Gay, 2004. "International Bank Management", Blackwell Publishing, Ltd.

Χριστόπουλος, Απόστολος Γ. & Ντόκας, Ιωάννης Γ. , 2012. "Θέματα τραπεζικής και χρηματοοικονομικής θεωρίας", Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

Εκθέσεις:

"EU-Wide Stress Test Aggregate Report", July 2011. European Banking Authority

"Οικονομικό δελτίο Alpha Bank , τεύχος 108", Φεβρουάριος 2009

"Οικονομικό δελτίο Alpha Bank, τεύχος 116", Οκτώβριος 2011

"Οικονομικό δελτίο Alpha Bank, τεύχος 117", Μάιος 2012

"Η έκθεση του Διοικητη για το έτος 2008", Απρίλιος 2009, Τράπεζα της Ελλάδος.

"Η έκθεση του Διοικητη για το έτος 2009", Απρίλιος 2010, Τράπεζα της Ελλάδος.

"Η έκθεση του Διοικητη για το έτος 2010", Απρίλιος 2011, Τράπεζα της Ελλάδος.

"Η έκθεση του Διοικητη για το έτος 2011", Απρίλιος 2012, Τράπεζα της Ελλάδος.

"Η έκθεση του Διοικητη για το έτος 2012", Φεβρουάριος 2013, Τράπεζα της Ελλάδος.

"Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009", Ιούνιος 2010, Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

"Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010", Ιούνιος 2011, Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

"Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012", Ιανουάριος 2013, Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Ιστότοποι :

- www.bis.org
- www.atticabank.gr
- www.bankofgreece.gr
- www.hba.gr
- www.ecb.int
- www.eba.europa.eu
- www.euro2day.gr